

6 **ELS CONSELLS ESCOLARS MUNICIPALS A CATALUNYA**

Dra. Mercè BOIX
Catedràtica EU de Didàctica i Organització Escolar
Universitat de Barcelona

Dr. Francesc PALLARÈS
Professor Titular de Ciència Política i de l'Administració
Universitat Autònoma de Barcelona

Amb la col·laboració de Daniel GRACIA,
licenciat en ciències polítiques i sociologia

Maig, 1992

Índex

I. INTRODUCCIÓ	5
II. EL MARC GENERAL: ELS CONSELLS ESCOLARS A CATALUNYA	6
II.1. ANTECEDENTS	6
II.2. EL MARC NORMATIU ACTUAL	6
II.2.1. El Consell Escolar Municipal (CEM)	7
II.2.2. El Consell Escolar Territorial (CET)	8
II.2.3. El Consell Escolar de Catalunya	9
III. EL DESENVOLUPAMENT DELS CEM A CATALUNYA	10
III.1. EL MAPA DELS CEM	10
III.2. ALGUNES CARACTERÍSTIQUES DELS CEM	11
III.2.1. El procés de creació	11
III.2.2. L'organització i el funcionament	11
IV. ESTUDIS DE CASOS	13
IV.1. EL CONSELL ESCOLAR MUNICIPAL DE TÀRREGA	13
IV.1.1. Procés de constitució del Consell Escolar Municipal	13
IV.1.2. Composició	13
IV.1.3. La representació	14
IV.1.4. Organització i funcionament	15
IV.1.5. Competències i activitats	15
IV.1.6. La funció del Consell	15
IV.1.7. Comentari final	15
IV.2. EL CONSELL MUNICIPAL DEL VENDRELL	16
IV.2.1. Procés de constitució del Consell Escolar Municipal	16
IV.2.2. Composició	17
IV.2.3. La representació	18
IV.2.4. Organització i funcionament	18
IV.2.5. Comentari final	19
IV.3. EL CONSELL DE LA ZER DEL MOIANÈS	19
IV.3.1. Procés de constitució	20
IV.3.2. Composició	20
IV.3.3. Representació	20
IV.3.4. Organització i funcionament	21
IV.3.5. Competències i activitat	21
IV.3.6. La funció del CE de Zona	21
IV.3.7. Comentari final	22
IV.4. EL CONSELL ESCOLAR MUNICIPAL DE SANTPEDOR	22
IV.4.1. El procés de constitució	23
IV.4.2. La composició	23
IV.4.3. La representació	23

IV.4.4. Organització i funcionament	24
IV.4.5. Competències i activitats	24
IV.4.6. La funció del CEM	25
IV.4.7. Comentari final	25
IV.5. EL CONSELL MUNICIPAL DE SÚRIA	25
IV.5.1. El procés de constitució	26
IV.5.2. Composició	26
IV.5.3. La representació	26
IV.5.4. Organització i funcionament	27
IV.5.5. Competències i activitat	28
IV.5.6. La funció del CEM	28
IV.5.7. Comentari final	28
IV.6. EL CONSELL ESCOLAR MUNICIPAL DE SANT JOAN DE VILATORRADA	29
IV.6.1. Procés de constitució	29
IV.6.2. Composició	30
IV.6.3. Representació	31
IV.6.4. Organització i funcionament	32
IV.6.5. Competències i activitat	32
IV.6.6. La funció del CEM	33
IV.6.7. Comentari final	33
IV.7. EL CONSELL ESCOLAR MUNICIPAL DE LA SEU D'URGELL	33
IV.7.1. El procés de constitució	34
IV.7.2. La composició	34
IV.7.3. La representació	35
IV.7.4. Organització i funcionament	36
IV.7.5. Competències i activitat	36
IV.7.6. La funció del CEM	36
IV.7.7. Comentari final	37
IV.8. EL CONSELL MUNICIPAL DE MANRESA	37
IV.8.1. El procés de constitució	38
IV.8.2. La composició	38
IV.8.3. La representació	39
IV.8.4. Organització i funcionament	40
IV.8.5. Competències i activitats	41
IV.8.6. La funció del CEM	41
IV.8.7. Comentari final	41
IV.9. EL CONSELL ESCOLAR DE SABADELL	42
IV.9.1. El procés de constitució	43
IV.9.2. La composició	43
IV.9.3. La representació	44
IV.9.4. Organització i funcionament	46
IV.9.5. Competències i activitat	46
IV.9.6. La funció del CEM	47
IV.9.7. Comentari final	47
V. ANÀLISI COMPARADA	48
V.1. PROCÉS DE CONSTITUCIÓ	48
V.2. COMPOSICIÓ I REPRESENTACIÓ	49

V.3. ORGANITZACIÓ, FUNCIONAMENT I ACTIVITAT	51
V.4. LA FUNCIO DELS CEM	53
V.4.1. Aspectes globals	53
V.4.2. Relacions institucionals: l'espai dels CEM	54
V.4.3. Les relacions entre el CEM i l'Ajuntament	56
VI. CONSIDERACIONS ADDICIONALS	57
VI.1. A NIVELL GENERAL	57
VI.2. A NIVELL LOCAL	57
VI.3. A NIVELL DE CONSELLS	57

ELS CONSELLS ESCOLARS MUNICIPALS A CATALUNYA

I. INTRODUCCIÓ

El funcionament dels consells escolars a Catalunya va començar, cronològicament, en els dos extrems, és a dir, amb la constitució del Consell Escolar de Catalunya (1986) i dels consells escolars de centre (1986).

Després de diverses valoracions s'ha constatat que els consells escolars de centre no han assumit plenament el paper que tenen adjudicat, si més no pel que fa a la canalització de les seves propostes i dels seus interessos a través dels representants de cada sector en el nivell superior: el Consell Escolar Municipal corresponent. Hi ha contribuït la manca d'una planificació general del sistema educatiu i d'una clarificació en relació a la descentralització de l'administració educativa i de les seves competències, que ha incidit negativament en la posada en marxa dels consells escolars municipals.

El plantejament d'aquest estudi i de la nostra anàlisi han partit d'una idea bàsica que ha guiat tot el treball: som davant un procés "d'innovació" que va des del fet d'atorgar al Consell Escolar Municipal un lloc, una funció pròpia i una constitució formal, fins a proveir-lo d'un funcionament eficaç i adequat a les necessitats i a les expectatives de la comunitat educativa local. Considerem, per tant, que aquesta mateixa perspectiva, que considera la creació dels consells escolars municipals com un procés d'innovació, ha d'estar present també en la lectura d'aquest estudi.

El treball que presentem s'ha de situar en la fase inicial d'aquest procés. Tant les dades que presentem com les conclusions a què arribem, van referits a una etapa inicial de constitució i de desenvolupament dels CEM. En el futur, un cop situats els CEM al lloc que la llei els atorga, proveïts dels recursos necessaris i havent iniciat un procés de desenvolupament adequat als reglaments de funcionament propis, se'n podrà fer un altre tipus d'anàlisi que permeti determinar quins són els factors que influeixen en la seva eficàcia com a instàncies de representació i de participació.

Les fonts que ens han proveït les dades necessàries per al nostre treball són de caràcter divers: normatiu, estadístic, documental i oral.

Per a l'obtenció de dades quantitatives, vam preparar, a partir de l'examen de la normativa i de l'estudi previ d'alguns casos, un qüestionari que, amb la col·laboració de la Secretaria del Consell Escolar de Catalunya, s'envià a tots els municipis.

La capacitat interpretativa que pugui tenir aquest treball es basa, però, en l'estudi de nou casos. La selecció dels municipis de la mostra s'ha fet atenent a la diversitat de situacions: grandària, ubicació territorial, "color" polític i facilitat d'accés.

Hem rebut també informació sobre el funcionament d'altres CEM i diverses valoracions fetes per organitzacions de pares, mestres i sindicats i per la Federació de Municipis de Catalunya. Tot

aquest volum d'informació complementària ens ha permès de validar i complementar les nostres interpretacions.

Cal dir, finalment, que l'estudi que presentem sobre el procés de constitució i funcionament dels consells escolars municipals a Catalunya s'inscriu en una recerca més àmplia que es va fer des del 1989 sobre el funcionament de la participació dels diferents sectors i grups en les instàncies que preveuen la LODE i la llei dels Consells escolars a Catalunya per a la participació democràtica en l'àmbit de l'ensenyament.

II. EL MARC GENERAL: ELS CONSELLS ESCOLARS A CATALUNYA¹

II.1. ANTECEDENTS

Durant el període de la Generalitat Provisional, l'any 1978, es va crear a Catalunya, en l'àmbit del Departament d'Ensenyament, el Consell d'Ensenyament i Cultura, un òrgan consultiu i d'assessorament del conseller que reunia algunes personalitats relacionades amb el món de l'ensenyament i de la cultura. Aquesta iniciativa es va complementar posteriorment amb la constitució d'una comissió assessora de la Direcció General d'Ensenyament, en la qual van participar alguns membres d'institucions representatives dels diferents sectors educatius a Catalunya.

L'Estatut de Catalunya de 1979, en el marc de la Constitució i de les lleis orgàniques que la desenvolupen, reconeix la competència plena en matèria d'ensenyament i determina que correspon a la Generalitat facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica i social del país.

Un cop constituït el Departament d'Ensenyament es van crear i es constituïren, com a òrgans de representació, el Consell d'Ensenyament i les Comissions de Participació, formades per federacions d'associacions de pares d'alumnes, organitzacions sindicals, associacions de professors, titulars de centres privats i institucions educatives i culturals, amb l'objectiu de procurar la cooperació entre l'administració i els sectors afectats.

A partir d'aquest moment, també alguns municipis catalans van iniciar una forma de participació amb la creació d'un Consell Escolar Municipal a través del qual s'informava de la problemàtica escolar de l'àrea.

II.2. EL MARC NORMATIU ACTUAL

El novembre de 1985, el Parlament de Catalunya aprovà la Llei 25/1985, de 10 de desembre, sobre la creació i la constitució dels Consells Escolars de Catalunya, que s'estructuraven en tres àmbits: nacional, territorial i municipal, amb funcions bàsicament de consulta i d'assessorament.

Els consells escolars de Catalunya, segons que diu el preàmbul de la llei, tenen com a objectiu principal "*el desenvolupament d'una cooperació efectiva entre l'Administració educativa de*

¹N.B.: Veure Mercè Boix: Grup d'un interès i política educativa a Catalunya, Ed. 62, Barcelona.

Catalunya i els sectors afectats”. Parteix de la base que la participació és més efectiva con més pròpies i més a prop se senten les necessitats que cal satisfer. Per això configura tres nivells de representativitat, als quals corresponen respectivament tres tipus d'organismes de participació, per tal de recollir la diversitat de perspectives i d'interessos en relació amb el desenvolupament d'un sistema educatiu democràtic.

El nivell bàsic de representativitat correspon a l'àmbit municipal, que aplega, en el Consell Escolar Municipal, els sectors implicats en la programació de l'ensenyament no universitari. En els nivells de representativitat superiors, seguint l'ordre progressiu de distància en relació amb els centres educatius, es constitueixen els Consells Territorials i el Consell Escolar de Catalunya.

La llei interrelaciona aquests tres àmbits territorials de representació per tal d'assegurar la coherència del model participatiu, no només amb la voluntat de garantir la representació de tots els sectors, sinó també amb l'ànim de procurar-ne la interconnexió.

Així, en la composició dels consells escolars municipals la meitat de la representació de l'àmbit escolar procedeix dels consells escolars de centre. Seguint aquest mateix criteri de permeabilitat, en els consells escolars territorials hi són representats els professors, els pares, els alumnes i el personal de l'administració i de serveis, que són membres dels consells escolars municipals, i hi ha quatre representants dels municipis del territori. Els presidents dels consells escolars territorials formen part del Consell Escolar de Catalunya, de manera que es completa així una estructura comunicativa de doble direcció, de baix a dalt i de dalt a baix.

II.2.1. El Consell Escolar Municipal (CEM)

El Consell Escolar Municipal es defineix com un organisme de consulta i de participació dels sectors afectats en la programació de l'ensenyament no universitari dins l'àmbit municipal i amb les competències que la llei estableix (Llei 25/1985). Cada ajuntament va aprovar un reglament que desplejava les bases generals i la constitució del CEM i que en regulava l'organització i el funcionament (D 404/1987). La normativa preveia que aquells ajuntaments que volguessin proposar fórmules específiques d'organització i funcionament del CEM disposaven d'un termini màxim de dos mesos per presentar al Departament d'Ensenyament les bases específiques, que haurien de ser aprovades pel Consell Executiu. Els consells escolars municipals van iniciar el procés de constitució el curs 1988-89.

Segons aquest decret, tot municipi que compti amb un col·legi d'EGB amb un mínim de 8 unitats està obligat a constituir un consell escolar. S'hi preveu també que les zones escolars rurals, *“constituïdes per un conjunt de centres docents amb menys de vuit unitats que atenen les necessitats de diversos municipis propers”*, tinguin un Consell Escolar de Zona propi (D. 195/1988, de 27 de juliol; O. 6 d'abril de 1990).

En la composició del CEM cal tenir en compte el nombre de centres educatius de nivell no universitari ubicats en l'àmbit territorial. La composició mínima del Consell és d'onze membres, en aquells municipis en què hi ha un sol centre educatiu, i fins a un mínim de 44, en aquells en què n'hi ha més de quinze. Per fer més efectiva la representació, la normativa estableix que als municipis de més de 100.000 habitants el CEM es pot organitzar dividint el municipi en sectors escolars i que, en aquest cas, cada sector escolar pot constituir una Comissió de Districte amb caràcter de comissió delegada del CEM. Cada Consell ha de confeccionar el seu reglament de funcionament intern.

El CEM ha de garantir la representació de tots els nivells educatius no universitaris que s'imparteixin a la localitat i de cadascun dels sectors dels centres de la localitat, pares, professors, alumnes i personal de l'administració i de serveis. També en formen part els directors de centres públics del municipi i una representació dels titulars dels centres privats. Els serveis territorials del Departament d'Ensenyament hi poden designar representants.

Els vocals representants dels pares d'alumnes, dels alumnes, dels professors i del personal d'administració i de serveis han de ser elegits per meitats, seguint aquest criteri: la meitat, d'entre els membres del sector que formin part dels consells escolars dels centres de la localitat, i una altra meitat, d'entre les associacions més representatives dels sectors de la localitat (D 404/1987). La presidència del Consell correspon a l'alcalde del municipi, que pot delegar la seva representació en un conseller de l'ajuntament. El secretari, amb veu però sense vot, pot ser un funcionari municipal.

II.2.2. El Consell Escolar Territorial (CET)

El CET és l'organisme de consulta i participació dels sectors afectats en la programació general de l'ensenyament no universitari dins l'àmbit dels Serveis Territorials, amb les competències que la llei li atorga (Llei 25/85). Un cop constituït, ha d'elaborar el seu reglament, que ha de ser aprovat pel Consell Executiu de la Generalitat (D.184/1988). L'ordre de 30 de juliol de 1991 estableix les bases d'organització i de funcionament dels consells escolars territorials.

S'hi estableix la constitució d'un Consell Escolar Territorial a cadascuna de les delegacions territorials del Departament d'Ensenyament, que ha d'estar integrat per les persones següents:

- Quatre representants dels professors.
- Quatre representants dels pares i quatre dels alumnes –que siguin membres dels consells escolars municipals–, designats per les associacions i federacions del territori d'acord amb la seva representativitat.
- Dos representants del personal de l'administració i de serveis –que siguin membres dels consells escolars municipals–, designats per les associacions o les organitzacions del sector.
- Un representant de cada una de les organitzacions sindicals i un altre de les organitzacions empresarials amb més representativitat al territori.
- Cinc representants de l'administració educativa, que són el cap dels Serveis Territorials respectius i quatre funcionaris o tècnics especialitzats designats per ell.
- Cinc representants dels municipis del territori designats per les associacions o les federacions municipals.
- Dos representants dels centres docents privats dels diferents nivells educatius no universitaris, designats per les organitzacions corresponents d'acord amb la seva representativitat.
- Dos representants dels centres docents públics dels diversos nivells educatius no universitaris, designats pel delegat territorial corresponent en la Junta Territorial de directors.

La representació dels sectors de l'àmbit escolar, professors, pares, alumnes i representants del personal d'administració i de serveis, no pot ser inferior a una tercera part del total de membres que componen el Consell Territorial.

Els presidents dels consells escolars territorials són nomenats pel conseller d'Ensenyament i formen part del Consell Escolar de Catalunya.

Cada Consell Territorial ha d'establir el seu reglament de funcionament i l'ha de transmetre al Departament d'Ensenyament per sotmetre'l a l'aprovació del Govern.

L'ordre de 21 de novembre de 1991 prorrogava el termini de constitució dels CET fins al 20 de desembre.

II.2.3. El Consell Escolar de Catalunya

Constituït l'any 1986, és, en l'àmbit de la Generalitat, l'organisme superior de consulta i de participació dels sectors afectats en la programació general de l'ensenyament no universitari. Les tasques que la Llei 25/85 atribueix al Consell Escolar de Catalunya fan referència a aspectes globals, vinculats directament a la política educativa general i amb repercussió a tot Catalunya. La Secretaria del Consell és l'únic òrgan administratiu de caràcter permanent d'aquest organisme. Es considera integrat en el Departament d'Ensenyament, que té la responsabilitat de proveir-lo dels mitjans materials i personals necessaris per complir de manera adequada les seves funcions. Els membres de la Secretaria no formen part del Consell (ordre de 30 de desembre de 1988).

El Consell està format per:

- Quatre professors, representants dels nivells educatius d'àmbit no universitari.
- Cinc representants dels pares d'alumnes.
- Dos representants dels alumnes.
- Dos representants del personals d'administració i de serveis dels centres docents.
- Tres representants dels titulars dels centres privats.
- Tres representants de les centrals i organitzacions sindicals
- Tres representants de les organitzacions patronals.
- Dos representants dels moviments de mestres de renovació pedagògica a Catalunya.
- Sis representants de l'administració educativa.
- Sis representants de l'administració local.
- Tres representants de les universitats de Catalunya.
- Tres personalitats de prestigi en el camp de l'educació.
- President: el conseller d'Ensenyament, que delega en un membre del Consell.
- Secretari.

Els membres del Consell són nomenats pel Consell Executiu a proposta del conseller d'ensenyament, d'acord amb els criteris indicats a la Llei 25/1985 de 10 de desembre. El Consell Escolar de Catalunya té un reglament de funcionament i utilitza tres nivells o modalitats de treball: en ple, en comissions i, si cal, en subcomissions.

Les comissions de treball del Consell Escolar de Catalunya són: Programació, Construcció i Equipament; Finançament; Ordenació del sistema educatiu. Hi ha constituïda també una Comissió Permanent.

III. EL DESENVOLUPAMENT DELS CEM A CATALUNYA

III.1. EL MAPA DELS CEM

Els grans desequilibris demogràfics i territorials del mapa municipal català, que condicionen la configuració del mapa escolar de Catalunya, es reflecteixen també en el mapa dels CEM. Aquestes diferències contribueixen de manera notable a accentuar la singularitat dels processos de constitució i de posada en activitat dels diferents consells escolars municipals, que prenen característiques específiques a cada municipi tant pel que fa a les activitats que desenvolupa inicialment aquest organisme com pel que fa a la forma de funcionament.

Per a la descripció de “l'estat de la qüestió” sobre el procés de creació dels CEM ens hem basat en les xifres més “oficials” de què hem pogut disposar, que no reflecteixen exactament la situació real tot i que s'hi acosten molt². És possible que aquestes dades estiguin una mica per sota de la realitat.

S'ha constituït el CEM a tots els municipis amb més de 25.000 habitants i a les 4/5 parts dels que en tenen entre 5.000 i 25.000. Dels 939 municipis que hi ha en total a Catalunya, 144 tenen més de 5.000 habitants; d'aquests, 123 tenen CEM formalment constituït al final del 1991.

Les dades reflecteixen una realitat molt diferent als municipis més petits. Dels 245 municipis que tenen entre 1.000 i 5.000 habitants, només s'ha constituït el CEM a 116, menys de la meitat. I als municipis amb menys de 1.000 habitants, la constitució de consells escolars municipals ha estat pràcticament nul·la: només ha estat constituït a 8 dels 355 municipis que tenen entre 250 i 1000 habitants. A Catalunya hi ha també 189 municipis amb menys de 250 habitants, dels quals a penes una trentena tenen escola pròpia.

Si considerem que la població catalana que viu als municipis amb menys de 5.000 h és poc més del 10%, veiem que s'ha posat en marxa el CEM als municipis que agrupen gairebé el 90% dels catalans i que la xarxa de CEM ha aconseguit en aquest període, en relació amb la població, una implantació molt àmplia.

No hem pogut disposar de les dades necessàries per establir el nombre exacte de municipis on cal constituir un CEM. De tota manera, en una primera aproximació es pot calcular que encara falten per constituir entre 90 i 100 CEM, la majoria dels quals a municipis que tenen entre 1000 i 5000 habitants.

Possiblement, les dimensions de la major part d'aquests municipis els fa menys sensibles a la necessitat de constituir el CEM, atès que hi pot haver unes altres vies no formals i més personals de relació entre els sectors afectats i l'Ajuntament.

És possible que a la quinzena de municipis amb més de 5.000 habitants on encara no hi ha “registrada” l'existència de CEM, hagi estat constituït i que, a causa dels problemes sorgits en el procediment d'aprovació, no hagi estat registrat formalment en el Departament d'Ensenyament.

² Els problemes derivats del procés de constitució i d'aprovació formal dels CEM han fet pràcticament impossible un control exacte de la manera com s'ha produït la posada en funcionament a cada municipi (vegeu-ho al capítol corresponent). Les dades procedeixen de la Secretaria del Consell Escolar de Catalunya i abasten fins a la fi del 1991.

III.2. ALGUNES CARACTERÍSTIQUES DELS CEM

Per tal de tenir una visió general de la realitat dels CEM a Catalunya, vam enviar un breu qüestionari als CEM constituïts. Intentàvem obtenir informació sobre algunes característiques del procés de constitució, la configuració i el funcionament del CEM a cada municipi. (Veure Apèndix.)

Les dades que oferim a continuació estan basades en les dades aportades pels 80 municipis que van contestar l'enquesta. Atès que la mostra no és prou representativa, no podem fer gaires extrapolacions de la informació aconseguida. De tota manera, la diversitat dels municipis que han contestat l'enquesta (atenent a la comarca, l'extensió, el "color" polític, etc.), ens porta a pensar que la realitat no deu estar gaire allunyada del que indiquen aquestes xifres. Cal insistir, però, en la cautela necessària a l'hora d'utilitzar-les o d'interpretar-les.

III.2.1. El procés de creació

Les dades sobre el ritme temporal en la constitució dels CEM indiquen clarament que el procés ha estat problemàtic. D'aquest aspecte ens n'ocupem més endavant.

El 13% dels CEM que han contestat el qüestionari s'havien constituït en el primer termini reglamentari, que acabava el 27 d'abril de 1988.

Durant el període de pròrroga del termini per a l'Aprovació del Reglament de Bases i la Constitució, és a dir, fins al 22 de desembre de 1988, se'n constitueix un 12% addicional.

Durant la pròrroga que estableix el Decret 404/1988, fins al 31 de març de 1989, es constitueix el 30% dels CEM que han contestat l'enquesta.

La resta, al voltant del 40% de la mostra, es constitueixen després d'aquest termini.

Podem contemplar aquestes dades des d'una altra perspectiva, també temporal, que confirma la "joventut" dels CEM constituïts:

- Al final del 1988 s'havien constituït el 25% dels CEM que han contestat el qüestionari.
- El 50% dels CEM de la mostra, es constitueixen durant l'any 89.
- El 25% restant ho fan entre el 1990 i el 1991 o, en algun cas, el 1992.

Per tal de valorar d'una manera més precisa aquestes dades, cal remarcar que a la gran majoria dels municipis d'aquesta mostra no existia cap òrgan municipal de participació en l'àmbit de l'ensenyament amb anterioritat a la constitució del CEM.

III.2.2. L'organització i el funcionament

La informació recollida mostra que els CEM han organitzat de maneres diferents el seu funcionament intern. Alguns, sobretot els que tenien més de 22 membres, han previst, a part del plenari, la creació d'una comissió permanent. Allà on s'ha optat per aquesta solució, les comissions permanents han anat funcionant de manera més o menys regular, però espaiada.

Són pocs els municipis on han estat actives altres comissions que la permanent.

Els més grans han estat els més actius, tant en la convocatòria de plenaris com en la creació i l'activitat de comissions permanents o d'altre caire.

Segons les dades obtingudes dels CEM que han contestat el qüestionari, la mitjana de reunions es situa entre 5-6 vegades d'ençà de la seva constitució. Si tenim en compte que la majoria es van constituir entre el 1988 i el 1989, resulta que aquesta mitjana equivaldria a un parell o tres de reunions per any. Aquesta conclusió, però, és arriscada, perquè hi ha diferències molt accentuades entre els diferents municipis i, per tant, cal entendre aquesta mitjana només com a indicativa de la situació general.

En el període que abasta el nostre estudi, el 12% dels CEM de la mostra —malgrat que la meitat dels que integren aquest grup estaven constituïts des del 1989— no s'havien reunit mai en plenari, tot i que uns quants havien convocat alguna vegada la Comissió Permanent.

En el 10% dels casos, el plenari s'havia reunit tan sols una vegada, tot i que la meitat dels que integren el grup estaven constituïts des del 1989. Només en algun cas, i aquest no és un fet freqüent, la Comissió Permanent ha tingut una certa activitat.

Al 35% dels CEM que integren la mostra, el plenari s'ha reunit entre dues i quatre vegades, però només a la tercera part d'aquest grup ha funcionat una Comissió Permanent, que, gairebé en tots els casos, no s'ha reunit amb més freqüència que el Plenari. Només en la cinquena part d'aquests grup la Permanent presenta un ritme d'activitat superior al del Plenari.

El 10% dels municipis presenten un ritme d'activitat semblant al de la mitjana, cinc o sis reunions, malgrat haver estat constituïts gairebé tots a mitjan 1989. La meitat dels CEM que integren aquest grup compensen la baixa activitat del Plenari amb una certa activitat de la Permanent.

El 15%, gairebé la meitat dels quals constituïts el 1988, s'ha reunit entre set i deu vegades, és a dir, una mitjana escassa de tres vegades l'any. La mitjana de l'altra meitat, constituïts en una data més recent, s'acosta més a un ritme trimestral.

El 18% restant s'ha reunit en Plenari entre deu i quinze vegades. La majoria dels que integren aquest grup han estat constituïts el 1988; així doncs la periodicitat de reunió del Plenari s'aproxima també al ritme trimestral normatiu, tot i que en bona part dels casos no hi arriba.

També en aquest cas, una perspectiva complementària, que considera les dates de constitució, ens permet d'observar la irregularitat en el compliment de la normativa sobre la periodicitat trimestral en la convocatòria del Plenari.

Així doncs, dels CEM constituïts l'any 88, que, al final del 1991, haurien d'haver fet un mínim de nou reunions, poc més de la meitat han seguit aquesta periodicitat i el 20% s'ha reunit només quatre vegades o menys.

Dels constituïts l'any 1989, la meitat s'havien reunit, al final del 1991, només quatre vegades o menys.

Finalment, el 40% dels constituïts l'any 1990 s'havien reunit tres vegades o menys, és a dir, clarament per sota del nombre de reunions que correspondria en funció de la periodicitat trimestral obligatòria.

IV. ESTUDIS DE CASOS

IV.1. EL CONSELL ESCOLAR MUNICIPAL DE TÀRREGA

El municipi de Tàrrega, situat a la comarca de l'Urgell, té una població d'11.438, que depenen bàsicament dels sectors del comerç, de la indústria, dels serveis i de l'agricultura. La població escolar, en els nivells de pàrvuls, 3 anys, a BUP i FP, és de 3.454 alumnes; d'aquests, 2.157 corresponen a l'ensenyament públic i 1.297 al concertat. L'ajuntament ha estat governat des de les últimes eleccions per una majoria de Convergència i Unió.

IV.1.1. Procés de constitució del Consell Escolar Municipal

El 31 de març de 1988, d'acord amb el Decret 404/87 de 22 de Desembre que regula les bases generals d'organització i funcionament dels CEM i dintre el termini previst en la disposició addicional primera, el ple de l'ajuntament de Tàrrega aprovà el Reglament del Consell Escolar Municipal (CEM) i hi designà els seus representants. Un cop acomplerts els tràmits d'exposició pública i de notificació als Serveis Territorials, el 19 de desembre de 1989 va tenir lloc l'acte de constitució del CEM. D'ençà de la reunió constitutiva, el Plenari s'ha reunit només una vegada, el 22 de juny de 1990.

En el ple del 26 de Juliol de 1991 i a proposta del grup municipal d'IC, va ser aprovada una modificació del reglament del CEM, per la qual s'ampliava la representació sindical dels mestres i dels professors en un nombre proporcional als vots obtinguts en les eleccions sindicals.

S'ha demanat diverses vegades a l'equip de govern municipal la represa de les activitats regulars del CEM; però, fins al moment actual, el Consell continua inactiu.

IV.1.2. Composició

El CEM està format per 33 membres, representants de tots els sectors afectats:

- Ajuntament: 6 membres.
- Pares: 6 membres.
- Alumnes: 6 membres.
- Mestres i professors: 6 membres.
- Personal no docent i d'administració: 3 membres.
- Directores i titulars de centres: 6 membres.

Els representants de l'ajuntament són nomenats pel consistori. Els directores i titulars de centres elegeixen els seus representants d'acord amb la proporció de l'alumnat. Els representants dels altres sectors, pares, mestres i professors, alumnes i personal no docent, són elegits pels membres dels consells escolars dels centres i per les associacions representatives del municipi.

IV.1.3. La representació

Un dels objectius del Reglament és garantir la presència de tots el centres de la localitat en el CEM, a través de la representació en un sector o altre dels que componen el consell.

Aspectes qualitatius

El criteri per a la representació del sector format per pares, mestres i professors, i directores titulars, preveu tres àmbits de representació: escola pública, escola privada i ensenyament secundari. En la representació dels alumnes i del personal no docent, el criteri es basa en el nivell educatiu: primària i secundària. Els pares també tenen representació a través de les APA, i els mestres i els professors, a través dels Moviments de renovació pedagògica i dels sindicats. L'Associació de Professors de l'Escola Cristiana de Catalunya (APEC), adherida al Secretariat de l'Escola Cristiana, va sol·licitar representació en el Consell, però no hi fou admesa perquè es va considerar que aquesta entitat no estava constituïda al municipi.

La representació s'hi fa efectiva a través dels consells escolars de centre i a través de les organitzacions reconegudes com a representatives a la localitat, que són els que elegeixen els representants al CEM en els sectors corresponents.

Aspectes quantitativus

En tots els sectors en què el criteri de representació és escola pública, escola privada —pel que fa a EGB— o ensenyament secundari, es manté la paritat en el nombre de representants de cada sector per àmbits de procedència: 5 de cadascun dels tres àmbits, distribuïts en tots els casos d'igual manera. Cal tenir en compte, però, que la representació del sector format per mestres i professors s'incrementa amb la presència al Consell dels representants dels Moviments de renovació pedagògica (amb 1 representant) i dels sindicats (2 representants). En el cas dels alumnes i del personal no docent i d'administració, que hi són representats en funció dels diferents nivells educatius, el nombre de representants d'ensenyament secundari (4 i 2, respectivament) és, en cada sector, el doble dels representants procedents del nivell EGB (2 i 1, respectivament).

Podem constatar aquests aspectes quantitativus i qualitativus en el quadre-resum que es presenta a continuació. Quadre-resum de la composició del CEM de Tàrraga:

	Ajuntament	EGB Públic	EGB Privat	Ens. secundari	MRP	Sindicats	TOTAL
Pares (Consells)		1	1	1			3
Pares (APA)		1	1	1			3
Directors titulars		2	2	2			6
Mest/Prof.(consells)		1	1	1			3
Mestres i professors					1	2	3
Alumnes			2	4			6
PND i d'adm.			1	2			3
Membres Consistori	6						6
TOTAL							33

IV.1.4. Organització i funcionament

El Reglament del Consell Municipal de Tàrraga preveu la reunió trimestral del Plenari, en sessió ordinària, i a l'inici i a l'acabament del curs. Preveu també la constitució d'una Comissió permanent formada per 11 membres, dos per cada sector, amb l'excepció del personal no docent i d'administració, que hi té només un. S'hi preveu també la possibilitat de constituir comissions de treball sobre temes concrets i amb caràcter permanent o temporal.

D'ençà de la seva constitució, el desembre de 1989, el plenari del CEM de Tàrraga s'ha reunit només dues vegades (19-12-89 i 26-6-90). La Comissió permanent, en canvi, s'ha reunit diverses vegades, però no hi ha constància escrita de les convocatòries ni dels acords que s'hi han pres.

IV.1.5. Competències i activitats

Els temes que ha tractat i desenvolupat el CEM en les reunions plenàries convocades, han estat aquests:

1. En relació amb l'organització del Consell: Elecció de la Comissió permanent i formació d'un grup de treball (19-2-89), així com els aspectes bàsics de procediment.
2. Calendari i horari del mes de setembre (26-6-90).
3. Constitució d'un grup de treball en relació amb el mapa escolar del municipi, que va redactar un qüestionari per elaborar un Informe sobre l'estat dels centres de la localitat. Aquest tema està relacionat amb el decret 404/1987 —art 3, apartat d— que diu: *“els Consells Escolars Municipals han d'ésser consultats per l'administració educativa i pels ajuntaments sobre la ubicació dels centres dins la demarcació municipal”*.

IV.1.6. La funció del Consell

L'actuació del Consell Municipal de Tàrraga palesa la manca d'una funció específica del Consell integrada en l'estructura i el funcionament de l'ajuntament.

El CEM no ha estat consultat ni tan sols en aquells temes que la llei adjudica clarament a la competència municipal en relació amb els centres educatius, ni tampoc en els altres aspectes de caràcter educatiu relacionats amb serveis socials, joventut, esports i cultura. En tots els casos, les decisions han estat preses entre l'ajuntament i els diferents sectors, sense preveure'n la possibilitat d'una planificació conjunta a través del Consell Escolar Municipal.

IV.1.7. Comentari final

1. En relació amb el Reglament

La fórmula de representació paritària entre l'escola pública i l'escola privada (és així com l'annex 1 del reglament anomena l'escola concertada) ofereix un bon camí de diàleg per a la constitució real al municipi d'una xarxa integrada pel dos sistemes.

El fet que les APA siguin les encarregades d'assumir la representació organitzativa dels pares no enriqueix de manera significativa l'àmbit d'interessos del sector dels pares, que seria pràcticament el mateix amb les aportacions exclusives procedents dels pares representants dels consells

escolars; malgrat això, la presència de les APA permet que la representació dels pares abasti tots els centres.

El tema de la representació de les organitzacions en el Consell —APECC i d'altres en el futur— demana una nova consideració, especialment si es pretén d'animar el funcionament del sector associatiu i si es vol que els consells municipals siguin també un lloc de defensa legítima dels grups d'interès en l'àmbit educatiu.

2. En relació amb el funcionament

És certament sorprenent l'actitud de l'administració educativa, que ha posat els mitjans per a la creació dels consells i que, en canvi, no ha posat els mitjans per proveir-los de la infraestructura necessària, per garantir-ne el contingut i per proporcionar-los orientació, ni ha previst tampoc cap procediment per controlar-ne el funcionament o, simplement, supervisar-lo.

El CEM de Tàrraga, que va esdevenir inoperant gairebé a partir del moment de la seva constitució, reemprendrà novament la seva activitat —com d'altres que es troben en les mateixes condicions— si existeix, en els sectors representats, la voluntat política que ho faci, o bé ho farà per exigències del sistema educatiu. En tots dos casos, l'aplicació de la LOGSE pot ser el factor que desvetlli novament l'interès pel funcionament regular del Consell Escolar Municipal i que porti a considerar-lo com un òrgan eficaç en la planificació conjunta del sector educatiu en l'àmbit del municipi.

IV.2. EL CONSELL MUNICIPAL DEL VENDRELL

El municipi del Vendrell està situat a la comarca del Baix Penedès. Té una població de 15.600 habitants, dedicats bàsicament al turisme, la petita indústria, la construcció, el comerç i el conreu de la vinya. La població escolar és de 4.472 alumnes, distribuïts en els sectors de pàrvuls -3 anys- a BUP i FP. D'aquest volum de població escolar, 3.312 alumnes corresponen a l'ensenyament públic i 1.160 a l'ensenyament concertat. Està governat pel Partit Socialista, que hi ha obtingut la majoria en les dues últimes convocatòries electorals.

IV.2.1. Procés de constitució del Consell Escolar Municipal

El ple de l'ajuntament del Vendrell aprovà, el 30 de desembre de 1988, el primer Reglament per a la constitució del Consell Escolar Municipal del Vendrell, d'acord amb el que disposa el decret 404/87. Després de sotmetre's al període legal d'informació pública, durant el qual no es va presentar cap reclamació, assolí caràcter definitiu el 10 de març de 1989 i fou transmès als Serveis Territorials de Tarragona. EL reglament preveia que el procés d'elecció dels representants es fes al començament del segon trimestre del curs 1988-1989 i que pogués ser constituït abans d'acabar el mes de gener 1989.

Després d'examinar el Reglament proposat, els SSTT comunicaren a l'Ajuntament la necessitat de reconsiderar l'apartat que establia la composició del Consell, que no era adequat a la legislació vigent. Plantejaren també la possibilitat de tramitar-lo per la "via específica" —tal i com preveia la disposició addicional segona del decret 404/87—, atès que tampoc el procediment d'elecció s'adequava a la normativa.

Fins al mes de juny de 1991 no es va rebre l'informe jurídic de la Secretaria General Tècnica on s'indicava què calia fer per poder tramitar el Reglament per la via específica. Després de les eleccions municipals del 1991, el nou equip de govern reemprengué les gestions i, finalment, el gener del 1992 proposà al ple de l'ajuntament les modificacions que calia introduir en el Reglament per tal que pogués ser aprovat i que es pogués constituir el Consell Escolar Municipal.

Els punts de conflicte

Els SSTT de la Delegació de Tarragona comunicaren a l'ajuntament del Vendrell, el 20 d'abril i el 31 de maig de 1989, que el Reglament proposat no s'ajustava a la legislació vigent en l'articulat que determinava la composició, el nombre de membres del Consell, la proporcionalitat entre els sectors i el procediment de elecció.

L'agost del 1990, l'alcalde adreçà un escrit al cap dels Serveis Territorials amb aquestes paraules: *“el Reglament que es sotmet a la seva aprovació és fruit d'una munió de contactes, gestions i treballs elaborats per persones de tots els àmbits afectats pel Reglament i que en el seu moment eren perfectament conscients de les variants, i que, per tant, demana la tramitació per la “via específica”*. El mes de juny de 1991, el Servei Normatiu i Jurídic de la Secretaria General va emetre un informe on considerava que per poder tramitar el Reglament per la via específica —tal com s'havia demanat— calia fer algunes puntualitzacions en relació amb les modificacions proposades, per tal de poder valorar l'adequació del Reglament i tramitar-lo al Consell Executiu.

Finalment, el gener del 1992 el ple de l'ajuntament aprovà una proposta de modificació de la composició del Consell per tal que fos possible constituir-lo en un termini immediat.

IV.2.2. Composició

Segons la primera proposta, el Consell havia de constar de 48 membres, per tal de donar-hi cabuda a tots els centres del municipi, atenent a tots els sectors representatius, per tal que cap no es pogués considerar mancat de representació en el Consell. Aquesta previsió va haver d'ajustar-se a la normativa, i va reduir a 33 el nombre de components, distribuïts sectorialment tal com s'indica a continuació:

- Ajuntament: 6 membres.
- Pares: 6 membres.
- Alumnes: 6 membres.
- Mestres i professors: 6 membres.
- Personal no docent i d'administració: 3 membres.
- Directors i titulars de centres: 6 membres.

La designació dels representants de l'ajuntament és competència del ple municipal i l'elecció dels altres sectors, pares, alumnes, mestres i professors, i personal no docent i d'administració que formen part dels consells escolars dels centres, és competència dels sectors respectius. Els mestres i professors representants dels Moviments de renovació pedagògica de Catalunya, associació amb representació al municipi, i els directors i titulars són elegits per cada sector d'entre ells mateixos.

IV.2.3. La representació

Aspectes qualitatiu

El criteri per a la representació de tots els sectors preveu tres àmbits de representació: escola primària pública, centres de secundària públics i escola concertada. La representació es fa efectiva a través dels consells escolars de centre, que són els qui elegeixen els representants al CEM en els sectors corresponents, i també, pel que fa al sector mestres-professors, a través dels Moviments de renovació pedagògica de Catalunya.

Aspectes quantitatiu

No s'hi manté un criteri de paritat en nombre de representants de cada sector. Així, dels cinc representants dels pares, tres procedeixen de les escoles públiques d'educació primària; dos, dels centres públics de secundària i un, de l'escola concertada. En el cas dels alumnes, els cinc representants del sector es distribueixen de la mateixa manera que el sector dels pares. Dels cinc representants dels directores i titulars de centres docents, tres procedeixen de les escoles públiques de primària; un, dels centres públics de secundària i dos, de l'escola concertada. Del sis representants del sector dels mestres i els professors, dos procedeixen de les escoles públiques de primària; un, dels centres públics de secundària; un, de l'escola concertada i dos, dels Moviments de renovació pedagògica de Catalunya. El personal no docent i d'administració hi té tres representants, un de cada tipus de centre.

Podem constatar aquests aspectes quantitativs i qualitativs en el quadre-resum que es presenta a continuació. Quadre-resum de la composició del CEM del Vendrell:

	Ajuntament	Públic prim.	Públic sec.	E. concert.	MRP	TOTAL
Pares -consells		3	2	1		6
Directors titulars		3	1	2		6
Mest/Prof -consells		2	1	1		4
Mestres/professors					2	2
Alumnes		3	2	1		6
PND i d'adm.		1	1	1		3
Membres Consistori	6					6
TOTAL	33

IV.2.4. Organització i funcionament

El Reglament preveu que el plenari del CEM constitueixi comissions d'estudi i de seguiment i que estableixi, quan arribi el moment de fer-ho, el reglament intern de funcionament del Consell. Pel que fa a d'altres funcions i competències, es remet a la legislació actual i al contingut del decret 404/87.

El Consell Escolar Municipal del Vendrell, que està pendent de rebre la resposta de l'administració a les rectificacions del Reglament que li havien estat sol·licitades, encara no s'ha pogut constituir.

IV.2.5. Comentari final

1. Sobre el retard en la constitució del Consell

Des d'un primer moment, i a partir de la proposta del municipi, els SSTT no han orientat amb prou claredat el procés a seguir. Es fa evident també la falta de connexió entre els SSTT i la Secretaria General Tècnica. Tot plegat ha retardat un any, fins al moment actual, el procés de constitució del CEM.

També hi han influït les eleccions municipals del 1991 i la renovació de l'equip de govern municipal.

2. En relació amb el Reglament

El Reglament és breu i no hipoteca el funcionament del Consell, sinó que confereix al plenari la responsabilitat d'elaborar un reglament posterior que en reguli els aspectes més operatius.

Es pretén de mantenir des del primer moment la presència de tots els centres de la localitat en les actuacions municipals que els afectin.

Es constata la manca d'organitzacions representatives dels sectors educatius en l'àmbit municipal —amb l'excepció dels Moviments de renovació pedagògica—; altrament, el Reglament podia haver estat impugnat en el període d'informació. És necessari, però, reconsiderar el tema en el marc d'una normativa més àmplia sobre les condicions que ha de reunir una organització per poder ser considerada com a representativa en l'àmbit del municipi.

IV.3. EL CONSELL DE LA ZER DEL MOIANÈS

La ZER del Moianès, creada per una resolució del 9 d'abril del 1990, és una agrupació de cinc escoles rurals que pertanyen a cinc municipis diferents i que tenen unes característiques semblants i una comunicació relativament bona entre elles.

Els cinc municipis a què pertanyen han estat governats de manera ininterrompuda per candidatures nacionalistes (CiU o independents) i mantenen entre ells una relació fàcil i d'entesa. Es troben distribuïts en les comarques veïnes del Bages i del Vallès Oriental:

- Al Bages, Calders, Monistrol de Calders i L'Estany.
- Al Vallès Oriental, Castellcir i Sant Quirze de Safaja.

La població total dels cinc municipis és d'uns 2.000 habitants i la població escolar de la ZER voreja els 150 alumnes el curs actual, 1991-1992. La ZER compta amb 13 mestres, dos dels quals són mestres de suport.

IV.3.1. Procés de constitució

El CE de la ZER del Moianès es va constituir d'acord amb l'article 9 del decret 195/1988, de 27 de juliol. Tenim coneixement del funcionament regular del Consell, però no disposem d'informació sobre la seva constitució formal.

IV.3.2. Composició

El Consell Escolar de Zona està integrat pels representants de tots els sectors educatius (mestres, pares i administració local), amb l'excepció del sector dels alumnes i del personal no docent i d'administració. El constitueixen 23 membres, que es distribueixen de la manera següent:

- Ajuntament: 5 membres, un de cada municipi.
- Pares: 5 membres, un de cada escola.
- Mestres: 10 membres.
- Director i titulars: 3 membres (el director, el cap d'estudis i el secretari de la ZER).

No hi ha representació d'alumnes (el Decret 195/1988 en concedeix dos, més grans d'onze anys) ni tampoc del personal no docent i d'administració (se'n preveu un).

L'elecció dels representants de les corporacions Locals, la fan els ajuntaments respectius.

Els representants dels pares són elegits en assemblea dels pares de cada escola o, en l'únic cas en què els pares han constituït una associació, a través de l'APA.

Pel que fa als mestres, no hi ha elecció, atès que tots formen part del Consell, en el sector mestres o en el sector de directors i titulars.

IV.3.3. Representació

La representativitat de tots els sectors en el Consell queda prou garantida, ateses les característiques de la Zona, amb l'excepció dels alumnes i del personal d'administració i serveis.

Aspectes qualitatius

La simplicitat de la zona escolar afavoreix la designació dels membres del Consell. Ens sorprèn, però, que no hi siguin representats els alumnes, tal com estableix el Decret de creació de les ZER.

Aspectes quantitativus

El fet que no hi hagi en aquest cas la dualitat entre escola pública i escola privada fa que l'únic criteri sigui garantir la paritat en la representació sectorial de cada municipi. Tots els sectors gaudeixen d'una representació proporcionada; en el cas dels mestres, la representació és absoluta. L'única objecció és, com ja hem assenyalat, la manca de representació dels alumnes.

Quadre-resum de la composició del CE de la ZER del Moianès:

	Ajuntaments	EGB.Púb.rural	TOTAL
Pares		5	5
Directors titulars		3	3
Mestres/professors		10	10
Corporacions locals	5		5
TOTAL	23

IV.3.4. Organització i funcionament

El plenari del Consell Escolar de Zona està integrat per 23 membres, que realitzen regularment reunions setmanals. La presidència del Consell recau sobre el director de la Zona. El secretari-administrador de la Zona realitza les funcions de secretari del Consell.

Existeixen unes altres estructures organitzatives, com el consell directiu de la ZER (integrat pel director, el cap d'estudis i el secretari-administrador), que també acostuma a reunir-se setmanalment, i el claustre de professors de la ZER, que es reuneix mensualment.

IV.3.5. Competències i activitat

L'article 8è de l'ordre de 6 d'abril de 1990, que estableix les funcions dels òrgans de govern de les ZER, indica quines són les competències que corresponen al Consell Escolar. Són aquestes, bàsicament, les que el Consell de la ZER desenvolupa d'ençà de la seva constitució. Entre les activitats més importants que realitza, podem esmentar-ne les següents:

- Elaboració conjunta del Pla Anual de Centre.
- Elaboració i aprovació del Projecte educatiu de Centre.
- Fixació de criteris avaluadors comuns.
- Realització d'activitats extraescolars conjuntes: xerrades, sortides, actuacions musicals, teatre...
- Gestió i explotació conjunta del material didàctic i col·laboració de mestres especialistes.
- Elaboració i aprovació d'una Memòria anual d'activitats.
- Elecció del director i designació de l'equip directiu.

IV.3.6. La funció del CE de Zona

Pel que fa a la relació amb els municipis que constitueixen la ZER del Moianès i amb els pares, podem qualificar d'òptima l'actuació del CE de Zona. Malgrat aquesta primera apreciació, hauríem de conèixer quin és el grau de vinculació entre els representants del sector pares i el col·lectiu dels pares, i dels representants dels diferents consistoris i les corporacions municipals respectives.

Les relacions amb els consells comarcals (del Bages i del Vallès Oriental) són inexistents. La feblesa d'aquests organismes (competencial i financera) no contribueix, evidentment, a superar la situació actual.

El Consell manté unes relacions fluides amb la Diputació, i rep algunes ajudes materials d'aquest organisme.

Pel que fa a les relacions amb els serveis d'inspecció, cal remarcar el fet que darrerament s'ha aconseguit que tota la ZER depengui d'un mateix inspector. Creiem que això pot millorar alguns aspectes de la gestió educativa.

Les relacions amb el Centre de Recursos Pedagògics del Bages són freqüents i eficaces i hi ha també una col·laboració molt eficaç amb el Secretariat d'Escoles Rurals de Catalunya (SERC), constituït l'any 1985. A través del SERC tenen representació en la Federació de Moviments de renovació pedagògica de Catalunya (FMRP).

IV.3.7. Comentari final

Segons que hem pogut comprovar, tant la ZER del Moianès com el Consell Escolar, tenen un paper molt important en la dinamització educativa d'aquesta àrea rural.

En relació amb la composició del Consell Escolar (regulada pel decret 195/1988 de 27 de juliol, DOGC 1032 de 19 d'agost de 1988), cal destacar que la ZER del Moianès no compta amb representació d'alumnes (art. 9. g), situació que considerem com un dèficit significatiu en la seva composició.

Pel que fa als objectius (fixats en l'article 2 del decret), són atesos pràcticament en la totalitat. Val a dir, però, que considerem millorable la qualitat de l'ensenyament que s'hi imparteix, sempre que el Departament d'Ensenyament incrementi els ajuts econòmics i materials i que, en la convocatòria de concurs de trasllats del professorat, tingui en compte l'especificitat de la zona. (Considerem que la declaració de centres d'especial dificultat —resolució de 10 d'abril de 1991— ho permet.)

Atès el creixement tan important de ZER els darrers anys i l'especificitat del sector i l'experiència valuosa d'aquestes iniciatives, considerem necessària la inclusió, com a membres de ple dret, de representants d'aquest sector de l'ensenyament en el Consell Escolar de Catalunya.

IV.4. EL CONSELL ESCOLAR MUNICIPAL DE SANTPEDOR

Santpedor és un municipi semirural de 4.700 habitants, en expansió demogràfica constant, situat a 4 km de Manresa i ben comunicat. Ha estat governat fins al 1991 per CiU i actualment per un govern de coalició format per PSC-AMP (candidatura independent progressista). No hi ha nivells de secundària i, per tant, els alumnes es veuen obligats a continuar els estudis fora, del terme municipal, generalment a Manresa.

La xarxa escolar està formada per dos centres de primària, un de caràcter públic, amb 261 alumnes (el 45% de la població escolar d'aquest nivell), i un altre de caràcter privat, concertat, i confessional, amb 325 alumnes (que representen el 55%), segons dades del curs 1991-1992.

IV.4.1. El procés de constitució

El ple de l'ajuntament, convocat en sessió extraordinària el dia 20 de desembre de 1989, acordà aprovar el Reglament de desplegament de les bases de funcionament i d'organització del CEM de Santpedor. Després del període d'informació pública, durant el qual no es va presentar cap reclamació, va assolir caràcter definitiu el dia 11 de febrer de 1990.

El dia 31 de gener de 1990 es constitueix el CEM i, en sessió extraordinària, aprova que, en el capítol del Reglament que fa referència a la composició, s'inclouï la representació dels alumnes i del personal d'administració i serveis, i que s'hi especifiqui la composició definitiva dels membres i dels suplents del CEM. Quedava modificada així la primera redacció del Reglament (article 24 del Reglament, publicat al BOP de Barcelona núm. 40, de 15 de febrer de 1990), que no preveia la presència dels representants dels alumnes en la composició del CEM.

IV.4.2. La composició

El Consell Escolar de Santpedor està integrat per onze membres, distribuïts de la manera següent:

- Ajuntament: 2 membres
- Pares: 2 membres
- Mestres: 2 membres
- Directors i titulars: 2 membres
- Alumnes: 2 membres
- Personal d'administració i serveis: 1 membre

Els representants del consistori municipal han estat elegits pel ple de l'ajuntament. Els sectors de pares, mestres, alumnes i personal d'administració i serveis han elegit els seus representants respectius entre els membres d'aquests sectors que formen part dels consells escolars dels centres. Com a representants dels directors i titulars, formen part del CEM els directors dels dos centres d'EGB de la localitat.

IV.4.3. La representació

La composició del CEM de Santpedor garanteix de manera suficient la representació de tots els sectors afectats.

Aspectes qualitius

El criteri de representació dels diferents sectors és el d'escola pública i escola privada concertada, malgrat que no es fa esment d'aquesta categoria. La representació es fa efectiva per elecció, en el cas dels representants de l'ajuntament, dels pares, dels mestres i dels alumnes, o per designació, en el cas dels directors i titulars i del personal d'administració i serveis.

Aspectes quantitius

La proporció de representació dels pares, dels alumnes, dels mestres i dels directors i titulars és paritària en relació als dos àmbits de procedència: de cada sector, un representant de l'escola pública i un altre de la privada concertada. En canvi, la representació del personal d'administració

i serveis recau sobre l'escola pública. La representació de l'ajuntament està constituïda pel regidor d'ensenyament (delegat per l'alcalde) i un membre del grup d'oposició.

Podem observar que, malgrat que la distribució de la població escolar era del 45% de l'escola pública enfront del 55% de l'escola privada, en la composició del Consell la distribució prevista inverteix aquesta relació, amb el 55% dels membres del CEM procedents del sector públic i el 45% que procedeix del sector privat. Quadre-resum de la composició del CEM de Santpedor:

	Ajuntament	Esc. EGB Pública	Esc. EGB Prv.Conc.	TOTAL
Pares		1	1	2
Directors titulars		1	1	2
Mestres/professors		1	1	2
Alumnes		1	1	2
Pers. adm. i serv.		1		1
Membres Consistori	2			2
TOTAL	11

IV.4.4. Organització i funcionament

El CEM organitza la seva activitat a través de les reunions del plenari, que es convoca regularment tres vegades l'any.

No ha constituït una comissió permanent ni tampoc comissions de treball.

La presidència recau en el regidor d'ensenyament per delegació de l'alcalde.

El càrrec de secretari està assignat a un funcionari.

Cal remarcar la presència de la bibliotecària i de l'assistent social en el Consell, amb caràcter permanent i amb veu, però sense vot.

IV.4.5. Competències i activitats

Les competències que exerceix el CEM de Santpedor són bàsicament de caràcter informatiu sobre les activitats relacionades amb els camps de l'educació, l'esport i la salut en l'àmbit municipal.

Entre les activitats que realitza cal remarcar-ne les següents:

- Fixació de les dues festes optatives que preveu el calendari escolar.
- Coordinació d'activitats esportives i distribució horària per a la utilització de les instal·lacions.
- Realització d'activitats conjuntes en determinades festivitats.
- No elabora memòria anual d'activitats.

Cal remarcar també que el CEM ha assumit una certa funció vindicativa pel que fa a l'ampliació de l'oferta escolar amb la incorporació al municipi d'un centre de secundària i d'una llar d'infants.

IV.4.6. La funció del CEM

El Consell és un instrument de l'equip de govern municipal, tant pel que fa a la funció informativa com en l'aspecte ja indicat de la vindicació de l'ampliació de l'oferta escolar. Podem dir, per tant, que qui hi porta la iniciativa acostuma a ser el regidor d'ensenyament.

La presència en el Consell de la bibliotecària i de l'assistent social constitueix un fet remarcable, com ja hem indicat, perquè permet millorar la informació i la coordinació entre les àrees cultural i assistencial i l'àrea d'ensenyament.

Les relacions amb altres institucions són pràcticament inexistent o, quan hi són, resten en mans del regidor d'ensenyament de torn i de la seva iniciativa personal.

IV.4.7. Comentari final

Les funcions que exerceix el CEM de Santpedor són escasses i, per tant, n'és escassa també la capacitat d'assolir objectius específics. Malgrat tot, l'existència del CEM, a més de la seva validesa com a instrument d'informació i de participació, atorga al responsable municipal força moral i legitimitat per negociar i presentar propostes als nivells superiors de l'administració (- Mapa Escolar, creació de centres, ampliació de l'oferta educativa, etc.).

IV.5. EL CONSELL MUNICIPAL DE SÚRIA

La població de Sùria voreja els 6.700 habitants. L'activitat econòmica predominant és la mineria. El sector tèxtil es situa com a segona ocupació de la població. Situada a 15 km de Manresa, està ben comunicada amb la capital de la comarca, però les comunicacions són deficientes amb Cardona i Solsona. Hi ha una forta presència d'immigració, malgrat que està actualment força estabilitzada. Aquest darrer factor fa que la llengua castellana hi tingui una presència força important, especialment als barris on s'ha anat instal·lant la població d'immigrants.

En el govern municipals s'han succeït els independents conservadors (1979-1987), la coalició independents progressistes i PCS (1987-1991) i, fins al moment actual, la coalició independents conservadors i CiU (1991).

Hi ha tres centres d'educació primària i un de secundària (IES), que acullen, segons dades del curs 1991-1992, una població escolar total de 906 alumnes. La distribució de l'alumnat és la següent:

- Dos centres públics de primària: 435 alumnes (291+144), que representen el 48% de la població escolar.
- Un centre privat concertat de primària, de caràcter confessional: 170 alumnes, que representen el 19% de la població escolar.
- Un centre públic d'ensenyament secundari: 301 alumnes, és a dir, el 33% del total.

Així doncs la relació percentual entre el volum d'alumnes de l'escola pública i el de la privada, considerant com a escola privada l'escola concertada, és del 81% a l'escola pública enfront del 19% a la privada concertada.

IV.5.1. El procés de constitució

El ple de l'ajuntament, en sessió celebrada el dia 15 d'abril del 1988, va aprovar per unanimitat el dictamen que proposava la creació del CEM. El 6 de juliol del mateix any, el ple de la corporació va aprovar, en sessió extraordinària i també en aquest cas per unanimitat, el Reglament del CEM.

El procediment per a l'aprovació del Reglament va anar acompanyat de dubtes sobre quina havia de ser la instància competent per aprovar-lo. En relació amb aquest tema, l'alcalde va manifestar que era el propi Consell l'organisme encarregat de donar-ne l'aprovació, opinió contrària al contingut de la disposició addicional primera del decret 404/1987, de 22 de desembre, que atribueix aquesta competència als ajuntaments.

Aquest fet, i d'altres de què hem tingut constància, demostren la manca de transparència i de claredat en la normativa que regula el procés de constitució dels consells escolars municipals.

IV.5.2. Composició

El CEM de Sùria està format per 22 membres, distribuïts de la manera següent:

- Ajuntament: 4 membres
- Pares: 4 membres
- Mestres i professors: 4 membres
- Directors i titulars: 4 membres
- Alumnes: 4 membres
- Personal d'administració i serveis: 2 membres

Actualment hi ha vacants quatre d'aquests llocs, tres del sector dels pares i un de l'àmbit de representació de la corporació municipal.

La designació dels representants del consistori es fa en el ple municipal, procurant de mantenir-hi la representació de tots els grups municipals, que en aquests moments són tres; aquesta és la causa que hi hagi una vacant en aquest sector.

Els representants dels pares, dels mestres i professors, dels alumnes i del personal d'administració i serveis són elegits pels sectors respectius d'entre els que formen part dels consells escolars dels centres.

Finalment, els directors i titulars són membres del CEM per designació, pel fet que n'hi ha tants com els espais que es reserven a la representació d'aquest sector en la composició del Consell.

IV.5.3. La representació

La composició del CEM garanteix de manera equitativa la representació de tots els sectors. Actualment, però, a causa de les vacants existents, hi ha un desequilibri en la representació dels sectors afectats.

Aspectes qualitatiu

Segons que consta en l'acta del ple de l'ajuntament corresponent al 15 d'abril del 1988, en què es va crear el CEM de Súrria, els criteris de distribució dels membres de cada sector es va fer en relació amb el nombre d'alumnes. Això donà com a resultat que cada sector hi tindria un representant de cada centre. No va ser així, però, en el cas del personal d'administració i de serveis, que va haver d'establir un acord entre els quatre centres de la localitat; finalment, la representació d'aquest sector va recaure en dos representants procedents dels centres públics d'EGB.

Potser val la pena de destacar que en la relació dels membres del Consell no es fa distinció entre tipus d'escola; només s'hi fa constar el sector que representa cadascú i el nom de l'escola, sense especificar si es tracta d'un centre públic o privat concertat.

Aspectes quantitatiu

La relació percentual en la distribució de la població escolar, que és del 81% a l'escola pública enfront del 19% a l'escola privada concertada, no es manté pel que fa a la representació de cada àmbit en el Consell, on la representació de l'escola pública és del 78% enfront del 22% de l'escola privada concertada.

La representació per sectors està en general proporcionada al nombre de centres, quatre en total, i, per tant, no comporta cap dificultat d'assignació, llevat del sector de personal d'administració i serveis que només hi té 2 representants. Quadre-resum de la composició del CEM de Súrria:

	Ajuntament	Públics prim.	Públics sec.	E. Prim. privada	TOTAL
Pares		2	1	1	4
Directors titulars		2	1	1	4
Mestres/professors		2	1	1	4
Alumnes		2	1	1	4
Pers. adm. i serv.		2			2
Membres Consistori	4				4
TOTAL	22

IV.5.4. Organització i funcionament

El CEM de Súrria articula el seu funcionament bàsicament a través del plenari, que es reuneix quatre vegades l'any.

Hi ha una comissió permanent, formada pel president del CEM i per una representació de cada sector, que funciona com a òrgan executiu i té cura de preparar l'ordre del dia de les reunions plenàries del Consell. Es reuneix com a terme mitjà sis vegades l'any.

La presidència del CEM recau sobre l'alcalde i la funció de secretari la realitza un funcionari municipal.

No han estat formades comissions de treball, malgrat que el Reglament, en l'article 15, preveu la possibilitat de constituir-ne amb finalitats específiques.

IV.5.5. Competències i activitat

Les competències que exerceix es centren bàsicament en la informació i la coordinació de les activitats del seu àmbit. D'entre les qüestions de què s'ha ocupat i les actuacions realitzades, considerem més remarcables les següents:

- Fixació de les dues festes optatives que preveu el calendari escolar.
- Realització conjunta de campanyes de sensibilització i d'orientació mediambientals, educació cívica i professional.
- Coordinació d'activitats extraescolars en l'àmbit de l'escola primària.
- Elaboració d'un pla triennal d'actuació educativa (1988-1991).
- Coordinació de criteris professionals dels mestres.
- Informació sobre el mapa escolar.

IV.5.6. La funció del CEM

L'anàlisi de les actuacions del CEM de Súria permet observar que realitza bàsicament una funció d'intercanvi d'informacions, sobretot per la presència de la regidoria d'ensenyament, i de coordinació de les activitats que programa.

Pel que fa a les relacions institucionals, deixant de banda les que manté internament amb l'ajuntament, hem de dir que són pràcticament inexistentes. El traspàs de competències als consells comarcals (exclusivament funcionals i burocràtiques) en l'organització del transport escolar i el procés d'adjudicació de beques, ha contribuït a incrementar les relacions, a través de l'ajuntament, amb aquest organisme, però aquest increment no implica una millora en la capacitat d'actuació o en el poder de decisió dels CEM.

La presentació del Mapa Escolar i la discussió subsegüent pot afavorir l'autonomia i el dinamisme del Consell, en el cas, naturalment, que el consistori i l'administració educativa no acaparin tot el protagonisme en aquest tema.

Considerem també que la constitució dels Consells Escolars Territorials i l'exercici ple de les competències que tenen assignades, poden afavorir i potenciar la funció dels CEM com a òrgans consultis.

IV.5.7. Comentari final

Detectem una certa dificultat en la integració plena dels representants del sector de secundària en la dinàmica del Consell. Una de les causes pot ser el predomini de l'EGB com a destinatària de les activitats organitzades fins al moment actual pel Consell.

Volem remarcar la realització d'un pla triennal, és a dir, una programació d'actuacions del Consell a llarg termini, que ajuda a la fixació d'objectius, al seguiment del procés de realització i a l'avaluació posterior. Aquesta iniciativa afavoreix la consecució d'un nivell més alt d'autonomia en la vida del Consell, que no ha de restar supeditat a les informacions o a les iniciatives procedents del Consistori o del regidor d'ensenyament de torn.

Malgrat això, les competències exercides pel CEM fins al moment actual resten molt per sota de les que té assignades reglamentàriament.

IV.6. EL CONSELL ESCOLAR MUNICIPAL DE SANT JOAN DE VILATORRADA

Sant Joan de Vilatorrada és una localitat amb una població aproximada de 8.000 habitants. La presència al municipi de les factories PIRELLI i LEMMERZ, S.A. és un factor que contribueix notablement al desenvolupament urbanístic i de població del municipi, però el factor fonamental d'aquest procés és la proximitat de Manresa. Amb una forta presència de població immigrada estabilitzada, la problemàtica social es veu accentuada per la mateixa composició sociològica de la població i pels desequilibris existents (econòmics, socials i urbanístics). En aquest sentit, cal remarcar la tendència que s'hi observa a esdevenir una població dormitori, per la proximitat a Manresa i la facilitat de les comunicacions amb la capital del Bages, però també per les facilitats per trobar habitatge.

A través de les diferents convocatòries electorals, s'han succeït en el govern municipal la coalició PSC i PSUC (1979-1987), CiU (1987-1991) i, fins al moment actual, la coalició formada per PSC i IC (1991).

La població escolar, segons dades del curs 1991/1992, és de 1.359 alumnes, distribuïts de la manera següent:

- Dos centres públics de primària: 700 alumnes (51% del total de la població escolar)
- Un centre de primària privat i concertat: 323 alumnes (24%)
- Un centre públic de secundària: 336 alumnes (25%)

La relació percentual en la distribució de la població escolar entre els sectors públic i privat és del 76% per a l'escola pública enfront del 24% per a l'escola privada.

Altres nivells d'ensenyament en l'àmbit municipal, que engloben un total de 341 alumnes, segons dades del curs 1991-1992:

- Dues escoles bressol (1 pública i 1 privada): 107 alumnes
- Escola d'adults: 64 alumnes
- Escola taller: 28 alumnes
- Escola de música: 142 alumnes

IV.6.1. Procés de constitució

El procés de constitució del CEM de Sant Joan de Vilatorrada ha estat llarg, dificultós i conflictiu. Això ha fet que encara no hagi aconseguit l'aprovació dels Serveis Territorials del Departament d'Ensenyament.

El ple de l'ajuntament del 10 de febrer del 1987 aprovà, amb un vot en contra, la constitució del CEM i el Reglament corresponent. Van ser designades dues conselleres com a representants de l'ajuntament i l'acord es va comunicar al Consell Executiu de la Generalitat.

El 14 d'abril del 1988, el ple de l'ajuntament aprovà per unanimitat un nou Reglament que substituïa l'anterior. Es comunicà l'adopció d'aquest acord al cap del Departament d'Ensenyament i es sotmeté a exposició pública durant el període reglamentari de 30 dies.

El 30 de setembre del 1988, el Departament d'Ensenyament adreçà documentalment a l'ajuntament de Sant Joan de Vilatorrada unes observacions sobre el Reglament aprovat, que feien referència als apartats en què s'establien la composició, els objectius i l'organització del CEM.

En sessió extraordinària celebrada el 16 de febrer del 1989, el ple de l'ajuntament acordà l'aprovació definitiva del Reglament del CEM, després d'incorporar-hi les modificacions pertinents a partir de les observacions realitzades pel Departament d'Ensenyament en relació amb la formulació dels objectius i de l'organització, però no en canvi les que feien referència a la composició. En aquell mateix ple s'acordà també el nomenament d'un funcionari municipal com a secretari del Consell. L'aprovació definitiva del Reglament va ser comunicada als SSTT de Barcelona-comarques.

El dia 9 de març del 1989, l'alcalde, en aplicació del Reglament i ateses les propostes realitzades pels diferents sectors educatius de la localitat, resol, mitjançant un decret de l'alcaldia, que es procedeixi al nomenament dels membres del CEM.

IV.6.2. Composició

El CEM de Sant Joan de Vilatorrada està integrat per 35 membres, inclòs el President. (El Decret 404/1987, de 22 de desembre, en preveia només 22.). La distribució per sectors és la següent:

- Ajuntament: 6 membres
- Pares: 7 membres
- Alumnes: 7 membres
- Mestres i professors: 8 membres
- Directors i titulars: 4 membres
- Personal d'administració i serveis: 3 membres

Aquesta composició sobredimensionada és deguda a la voluntat del Consistori que hi siguin representats tots els àmbits educatius del municipi, tant si depenen del Departament d'Ensenyament com si no.

Els representants del Consistori són assignats proporcionalment entre els membres dels diferents grups municipals.

L'elecció dels representants dels pares, dels mestres, dels professors, dels alumnes i del personal d'administració i serveis es fa d'entre els membres dels consells escolars dels centres, seguint criteris de proporcionalitat. Els representants dels directors i titulars són designats a raó d'un per cada centre educatiu.

Finalment, pel que fa als altres centres educatius, escola de música, escola bressol i escola d'adults, l'elecció dels representants de cada sector es realitza entre els col·lectius corresponents.

IV.6.3. Representació

Com hem assenyalat anteriorment, la voluntat del Consistori és que hi siguin representats tots els sectors educatius del municipi. Així doncs aquesta premissa garanteix una representació àmplia i absoluta de tots els sectors.

Aspectes qualitatius

El criteri per a la representació de tots els sectors resta determinat pels diferents nivells educatius: escola pública d'EGB, centre de secundària, escola bressol, escola privada, Escola Municipal de Música, Escola de Formació Permanent d'Adults.

La representació es fa efectiva a través dels consells escolars dels centres i, en el cas dels centres educatius no dependents del Departament d'Ensenyament, a través dels col·lectius implicats.

Aspectes quantitius

En la composició del CEM no es manté la mateixa relació percentual que hi ha en la distribució de la població escolar entre els sectors públic, 76%, i privat, 24%. Considerant com a públics només els centres de primària i de secundària, la relació percentual dels dos àmbits en el CEM és del 79% procedent del sector públic, enfront del 21% restant, que procedeix del sector privat.

En canvi, si considerem públics els altres centres educatius promoguts per l'administració, amb independència que depenguin o no del Departament d'Ensenyament, la relació esdevé molt més desigual, amb el 86% dels representants de procedència pública enfront del 14% restant, de procedència privada.

Si analitzem la composició del CEM per sectors, observem que la representació dels pares s'incrementa amb la presència de les APA.

També la presència dels mestres i dels professors augmenta, amb la representació de les associacions professionals. Val a dir, però, que no tenim constància documental de quines són les associacions professionals que hi tenen representació.

Podem observar aquests aspectes de caràcter qualitatiu i quantitatiu en el quadre-resum que es presenta a continuació. Quadre-resum de la composició del CEM de Sant Joan de Vilatorrada:

	Ad. local	Pares	Dir. / Tit.	Alumnes	Mestres	PAS	TOTAL
E.Primària pública		2	1	2	1	1	7
C.Secundària públic		2	1	2	1	1	7
E.Prim. priv-conc.		1	1	1	1		4
Assoc.professionals					1		1
E.Munic.Música		1		1	1		3
E.Munic. d'adults				1	1		2
Escola bressol		1	1		1	1	4
Escola Taller			1				1

Ajuntament	6						6
TOTAL	6	7	5	7	7	3	35

IV.6.4. Organització i funcionament

El funcionament del CEM de Sant Joan de Vilatorrada es basa fonamentalment en les reunions del plenari. Els 35 components del plenari tenen dret a veu i vot i, per tant, en són membres de ple dret.

La composició, els objectius i l'organització del Consell han estat objecte de desaprovació per part del Departament d'Ensenyament, però els articles del Reglament que regulen la composició del Consell no han estat modificats.

La presidència del Consell correspon a l'alcalde.

El Reglament preveu la figura d'un vice-president, que és un conseller municipal nomenat per l'alcalde.

El secretari és un funcionari municipal nomenat per l'alcaldia.

La comissió permanent està integrada pel president i el secretari del Consell i entre 6 i 12 vocals escollits pel plenari.

Hi ha constituïdes dues comissions de treball, malgrat que el Reglament n'esmenta 3 i determina la possibilitat de crear-ne d'altres. Les comissions constituïdes són la del Mapa Escolar i la d'Educació Cívica. Aquestes comissions han estat creades darrerament, amb el canvi de govern municipal que es va produir en les eleccions del 1991.

Periodicitat de les reunions: El plenari del Consell es reuneix tres vegades l'any i la comissió permanent ho fa sis vegades l'any. Les comissions de treball no tenen fixada la periodicitat de les reunions.

En l'apartat 6è del Reglament s'especifica una normativa extensa sobre el funcionament del CEM i dels seus òrgans de govern.

IV.6.5. Competències i activitat

El Reglament del CEM de Sant Joan de Vilatorrada estableix, en l'apartat 3r, una gamma àmplia d'objectius tendents a procurar el millorament de la informació, la participació, la sensibilització, la qualitat educativa i la superació de desigualtats en l'àmbit educatiu del municipi. No obstant això, hem de considerar el contingut d'aquest apartat com una declaració d'objectius i no pas com una fixació d'objectius concrets a assolir.

En correspondència amb la seva declaració d'objectius, les funcions i les actuacions que realitza superen el marc informatiu i consultiu. Així doncs, el Consell exerceix un cert poder sobre l'actuació municipal en l'àrea educativa, en temes com els que afecten al pressupost, a les inversions, a les actuacions, etc.

Al mateix temps, el Consell ha estat un instrument de pressió sobre l'administració autonòmica en temes com el Mapa Escolar, les noves construccions escolars, etc.

Altres actuacions del Consell han anat referides als menjadors, a la matriculació i la preinscripció dels alumnes, a la coordinació d'activitats extraescolars, etc.

IV.6.6. La funció del CEM

El CEM de Sant Joan de Vilatorrada ha evolucionat al compàs dels canvis polítics que s'han produït en el Consistori. Va néixer sota el govern de la coalició PSC-PSUC (el Reglament és obra d'aquest període de govern) i ha viscut el període 1987-1991 sota un govern en minoria de CiU i una forta oposició de la coalició PSC-IC (durant aquest període, el Consell ha estat també un instrument de pressió).

Així doncs, les relacions del Consell amb el govern municipal han estat marcades per aquests canvis polítics. No obstant això, no hem pogut detectar degradació o pèrdua de dinamisme del Consell, sinó ben al contrari: el Consell ha enfortit la seva funció com a òrgan de consulta i de vindicació.

Les relacions amb d'altres institucions (inspecció educativa, Departament d'Ensenyament, Consell Comarcal) no s'han produït al marge de les fluctuacions polítiques. Aquesta situació pot haver creat certes tensions en les relacions externes del Consell, però ha contribuït a enfortir-lo i li ha proporcionat cohesió.

IV.6.7. Comentari final

El cas de Sant Joan de Vilatorrada és demostratiu de la politització, fins a un cert punt inevitable i desitjable, dels mecanismes de participació. La participació pot generar conflictes, però això no significa necessàriament paralització o deteriorament de les relacions entre les parts. Cal veure aquesta conflictivitat com a resultat d'una contraposició d'interessos inevitable en la micropolítica municipal.

Val la pena de plantejar-se fins a quin punt l'existència de mecanismes i d'instruments de participació ciutadana (com els CEM) són útils i necessaris per a l'activitat municipal, i si la seva normalització possibilita la participació o bé la paralitza o la desvirtua.

IV.7. EL CONSELL ESCOLAR MUNICIPAL DE LA SEU D'URGELL

Aquesta localitat pirinenca compta actualment amb una població que voreja els 10.500 habitants.

La població de la Seu ha seguit una progressió constant els darrers decennis a causa de la prosperitat del municipi com a centre de serveis, del desenvolupament industrial vinculat a la producció lletera, que constitueix l'activitat agrària principal de la comarca, i, sobretot, de la proximitat amb Andorra, que també ofereix ocupació a residents a la Seu.

El govern municipal ha estat, d'ençà del 1979 en mans del PSC, que empara en realitat una unió d'esquerres.

Les dades sobre l'escolarització a la Seu d'Urgell, que compta amb una població escolar de 2.517 alumnes, segons les dades del curs 1990-1991, són les següents:

- Centres públics d'ensenyament primari: 900 alumnes
- Centres públics d'ensenyament secundari: 473 alumnes
- Centres de primària privats concertats: 753 alumnes
- Centres de secundària privats concertats: 391 alumnes

Així doncs la relació percentual en la distribució d'alumnes entre l'escola pública i la privada queda establerta de la manera següent:

- Sector públic: 1.373 alumnes (que representen el 55% de la població escolar)
- Sector privat: 1.144 alumnes (el 45% del total)

IV.7.1. El procés de constitució

Les úniques dades de què disposem sobre el procés de constitució del CEM de la Seu d'Urgell ens informen que el Reglament va ser aprovat pel ple de l'ajuntament en sessió celebrada el dia 11 d'abril del 1988, i que, amb data 30 de març del 1989, es va celebrar la reunió constitutiva. En aquesta reunió va quedar fixada la composició definitiva del CEM i es va ratificar el Reglament de règim intern que havia estat aprovat prèviament pel ple de la corporació municipal.

En la mateixa reunió constitutiva es va decidir la creació d'una comissió permanent, amb caràcter consultiu (segons que consta en l'acta de la sessió).

El març del 1990, els SSTT de Lleida van trametre al Consell un escrit en què es demanava la modificació del Reglament en l'articulat que en regulava la composició, atès que no s'ajustava a la normativa legal. Tant el Consell com la comissió permanent van desestimar les observacions dels SSTT.

IV.7.2. La composició

La composició del CEM de la Seu d'Urgell és de 33 membres, inclòs el president.

La distribució per sectors és la següent:

- Ajuntament: 5 membres
- Pares: 6 membres
- Alumnes: 7 membres
- Mestres i professors: 7 membres
- Personal d'administració i serveis: 3 membres
- Directores i titulars: 5 membres

Els representants de l'ajuntament són nomenats pel Consistori. Els dels sectors de pares, mestres i professors, alumnes i personal d'administració i serveis són elegits d'entre els membres dels consells escolars dels centres del municipi. Els representants dels directores i titulars són escollits entre aquest col·lectiu, en proporció a la distribució de l'alumnat.

Ja hem comentat que els SSTT del Departament d'Ensenyament a Lleida van demanar la rectificació del Reglament pel que feia a la composició del Consell, atès que no s'ajustava a la normativa vigent, i que tant el Consell com la comissió permanent van desestimar aquesta observació.

IV.7.3. La representació

El Reglament no especifica els criteris de representació i la forma d'elecció dels diferents sectors educatius en el CEM. Simplement remet aquest tema a allò que estableix el capítol I de l'annex del decret 404/1987, i sobretot, de manera explícita, al contingut de l'apartat 8è.

Aspectes qualitatius

Ja hem indicat abans que desconeixem quins són els criteris establerts per a la representació dels diferents sectors en el CEM.

La representació es fa efectiva a través dels consells escolars dels centres, que elegeixen d'entre els seus membres els representants de cada sector. Els directors i titulars dels centres són designats per l'àmbit respectiu, atenent a la representativitat de cada nivell educatiu: escola pública, escola privada, escola primària i escola secundària.

Aspectes quantitativus

Per sectors educatius, són els alumnes i els mestres i professors els que hi tenen una representació més nombrosa, amb 7 representants de cadascun d'aquests sectors. La distribució per nivells educatius és lleugerament favorable a EGB, amb 16 representants, enfront dels 12 del nivell de secundària.

Si analitzem i comparem percentualment aquestes dades sobre la distribució de la representació dels alumnes per sectors de procedència, observem que la relació entre els que procedeixen del sector públic i els que procedeixen del sector privat no correspon a la distribució percentual de la població escolar en aquests dos sectors. Així doncs, els alumnes del sector públic, que constitueixen el 55% del total de la població escolar, hi tenen una presència del 68%, mentre que els del sector privat concertat, que constitueixen el 45% de l'alumnat, gaudeixen d'una representació al Consell del 32%.

L'anàlisi d'aquestes dades ens porta a la conclusió que no existeix proporcionalitat entre les dues variables considerades, en perjudici del sector privat concertat.

Quadre-resum de la composició del CEM de la Seu d'Urgell:

	Ajuntament	Públics prim.	Públics sec.	Privats prim.	Privats sec.	TOTAL
Pares		2	2	1	1	6
Directors titulars		2	1	1	1	5
Mestres/professors		3	2	1	1	7
Alumnes		3	2	1	1	7
Pers. adm. i serv.		1	1	1		3

Membres Consistori	5					5
TOTAL	33

IV.7.4. Organització i funcionament

El CEM de la Seu d'Urgell basa la seva operativitat en l'actuació del plenari, integrat per 33 membres, entre els quals hi ha l'alcalde, i en una comissió permanent d'11 membres, formada pel president del CEM i per un representant de cadascun dels tres grups municipals i un altre de cadascun dels set centres escolars del municipi.

La presidència correspon a la regidora d'ensenyament (que n'és també vicepresidenta) per delegació de l'alcalde.

El càrrec de secretari és cobert per un funcionari municipal.

La periodicitat de les reunions del plenari es va establir inicialment amb freqüència trimestral, però després es va fixar en tres reunions anuals.

Pel que fa a la comissió permanent, no tenim constància de la periodicitat amb què és convocada.

El Reglament d'organització i funcionament del CEM de la Seu d'Urgell és un document molt simple, que remet al contingut de la Llei 25/1985 de 10 de desembre i al decret 404/1987. No obstant això, s'hi diu de manera explícita que, d'acord amb el contingut de l'apartat 8 del capítol I de l'annex únic del decret de referència, *“si algun o alguns dels sectors amb representació en el Consell compten amb associacions legalment constituïdes al municipi, la designació de vocals que correspongui nomenar per aquest concepte, es farà per les respectives juntes directives o pels òrgans representatius de les dites associacions”*.

IV.7.5. Competències i activitat

La Introducció a la Memòria del curs 1990/1991 fa una valoració de les funcions i de les activitats del CEM.

S'hi remarca, sobretot, l'eficàcia en la coordinació d'activitats i l'establiment de relacions entre els centres docents de la població. Conté també una valoració explícita de l'agilitat operativa amb què ha actuat la comissió permanent.

En un altre apartat de la mateixa Memòria es diu que l'objectiu bàsic de les activitats realitzades pel CEM és de contribuir a la formació integral dels escolars.

El Consell, en la seva valoració, considera *força positives* les activitats realitzades.

IV.7.6. La funció del CEM

El Consell assumeix plenament la funció de planificador i coordinador de les activitats extraescolars que es realitzen al municipi, i deixa de banda altres funcions de caràcter consultiu i de proposició.

No disposem de la informació suficient que ens permeti valorar la situació del CEM en relació amb les institucions externes al municipi. En tot cas, cal remarcar les divergències amb els SSTT de Lleida en relació amb la composició del Consell, un fet que s'ha produït també, en relació amb els SSTT de Barcelona-província, en algun altre dels casos analitzats.

Malgrat la manca d'informació a què ens hem referit, sembla que les relacions entre el Consell i el consistori municipal són cordials i exemptes de conflictivitat. Cal dir també que, segons que consta a la Memòria del curs 1990-1991, el consistori assumeix una part molt important del dèficit que generen les activitats que realitza el CEM. Aquesta és una dada singular, que no hem trobat a cap de les memòries dels CEM de les localitats en què es basa el nostre informe.

IV.7.7. Comentari final

Cal remarcar el grau de col·laboració i d'entesa al si del Consell i en les relacions d'aquest amb el consistori municipal.

Les memòries que confecciona mostren tota mena de detalls sobre les activitats realitzades i sobre la valoració i el tancament de pressupost.

Finalment, volem destacar, una vegada més, les divergències amb l'administració educativa pel que fa a la composició del Consell, un fet que hem pogut constatar també en l'anàlisi d'altres CEM.

IV.8. EL CONSELL MUNICIPAL DE MANRESA

La capital de la comarca del Bages, amb una població de 67.000 habitants, s'ha vist afavorida els darrers anys per la millora de les comunicacions amb Barcelona i, gràcies a l'obertura del túnel del Cadí, amb França; però, el dèficit en la xarxa de comunicacions amb les comarques veïnes (l'Osona, l'Anoia, la Segarra, el Solsonès) és encara molt important.

Des del punt de vista econòmic, Manresa ha patit amb força els efectes de la crisi del tèxtil i ha hagut de reorientar la seva economia amb perspectives de futur en el sector comercial i de serveis. La seva població és regressiva (en benefici de poblacions veïnes com Santpedor, Sant Joan de Vilatorrada, Sant Fruitós, etc.); compta, però, amb una forta presència d'immigrants, més localitzats a alguns barris de la ciutat (Xup, Sagrada Família, Balconada...). Són precisament aquests els barris més afectats per problemàtiques de caràcter social i laboral.

El govern de la ciutat ha estat a mans de governs de coalició, amb presència majoritària del PSC durant el període 1979-1987. D'ençà del 1987 hi governa, en minoria, CiU.

Les memòries de què disposem no ens proporcionen dades actualitzades sobre l'escolarització. Hi ha, en aquest sentit, un cert "secretisme" documental, que afecta fins i tot al Consell. Les dades que hem pogut recollir corresponen al curs 1989/1990.

En relació amb la població escolar, cal remarcar dos fets importants:

- La disminució progressiva d'infants matriculats a pre-escolar.

- L’oferta insuficient de places públiques a la FP de 1r grau des del curs 1984-1985, una situació deficitària que, segons que es preveu, durarà encara 2 o 3 cursos més.

Així doncs, el curs 1989-1990, el total d’alumnes escolaritzats, des del nivell de pàrvuls, 3 anys, fins als de BUP i FP, era de 15.104 alumnes. La distribució de l’alumnat entre els sectors públic i privat era aquesta:

- Centres públics: 8.000 alumnes (el 53% de la població escolar)
- Centres privats concertats: 7.104 alumnes (47% del total)

IV.8.1. El procés de constitució

El CEM de Manresa es constituí el dia 19 d’abril del 1988. En la mateixa sessió constitutiva és aprovat el Reglament de règim intern, amb unanimitat pel que fa al 74% de l’articulat i, pel que fa al 26% restant, per majoria dels membres presents (hi ha constància documental de tres absències per causes justificades). Posteriorment, el ple de la corporació municipal va aprovar aquest Reglament, el 29 d’abril del 1988.

El dia 18 d’octubre del 1989, en sessió plenària del CEM, va ser aprovada la normativa per a la renovació dels membres del Consell i la composició per sectors educatius. Posteriorment, el 17 de gener del 1990, s’acordà la modificació de la normativa prevista per a la representació dels titulars de centres privats en la composició del CEM.

IV.8.2. La composició

El CEM de Manresa està integrat per 44 membres, d’acord amb el que determina el Reglament, que s’ajusta en aquest punt a allò que estableix l’article 2.4 del decret 404/1987 de 22 de desembre.

D’acord amb l’article 6 del mateix decret, el Reglament assenyala que la distribució en la composició del CEM serà la següent:

- Ajuntament: 8 membres
- Pares: 8 membres
- Alumnes: 8 membres
- Mestres i professors: 8 membres
- Personal d’administració i serveis: 4 membres
- Directors i titulars: 8 membres

L’elecció dels representants dels diferents sectors es realitza a través dels consells escolars dels centres. Com assenyala l’apartat 3r de la Normativa de procés electoral, *“tenen dret de votació els membres de cada sector que formin part dels Consells Escolars de Centre”*. I a continuació diu: *“Per tal de procedir a l’elecció, cada Consell Escolar de Centre nomenarà un representant de cada sector, que, reunits al local que s’indiqui a la convocatòria i en una reunió a aquests sols efectes, procediran a la votació dels representants definitius del sector”*.

Els vuit representants del Consistori són escollits en sessió plenària d’aquest organisme en la proporció següent:

- Grup municipal al govern (CiU): 4 membres i l'alcalde
- Grups d'oposició: 3 membres (1 per grup)

Aquesta distribució no està regulada en el Reglament del CEM ni tampoc en la seva normativa electoral.

IV.8.3. La representació

Aspectes qualitatius

El criteri pel qual s'estableix la representació dels pares i dels alumnes té en compte els sectors públic i privat i, en cadascun d'aquests, els subsectors EGB i secundària. En canvi, pel que fa als mestres i professors, s'estableix una subdivisió de la secundària en Batxillerat i FP.

Respecte al sector directors i titulars, es fa la distinció entre directors de centres públics (EGB i secundària) i titulars de centres privats (religiosos i laics).

Finalment, pel que fa al sector del personal d'administració i serveis, no hi ha especificació del criteri d'elecció.

Val a dir que tant el procediment d'elecció dels membres del Consell com el criteri de representació que s'hi fa servir, no respecten l'apartat 8 de l'annex del decret 404/1987 de 22 de desembre, que assenyalava que els vocals dels sectors pares d'alumnes, alumnes, professors i mestres, i personal d'administració i serveis han de ser escollits per meitats: una meitat pels membres del sector que formin part dels consells escolars dels centres i l'altra meitat per les associacions de la localitat representatives dels diferents sectors.

Tenim constància que a la localitat existeixen associacions de pares i sindicats, legalment constituïts, que no han estat tinguts en compte en el moment d'establir la representació al CEM.

Aspectes quantitatis

La representació al Consell es paritària pel que fa als àmbits públic i privat/concertat, amb quatre membres procedents de cada àmbit en la representació de cada sector.

Desconeixem la fórmula aplicada en l'assignació de representants del personal d'administració i serveis.

Dins de cada àmbit educatiu, la distribució dels membres per nivells educatius es realitza també de manera paritària, amb l'excepció del sector de directors i titulars de centres a l'escola pública, que atorga tres representants a l'EGB i només un a la secundària.

La relació percentual entre pública i privada pel que fa a la distribució de l'alumnat, que era d'un 53% per a la pública i un 47% per a la privada, es manté de manera gairebé idèntica en la composició del CEM, amb una petita diferència en favor de la pública, 56%, enfront de la privada, 44%. Cal tenir en compte, però, que els quatre membres que corresponen al personal d'administració i serveis han estat assignats a l'àmbit de l'escola pública.

Quadre-resum de la composició del CEM de Manresa:

	Ajuntament	Públics prim.	Públics sec.	Privats prim.	Privats sec.	TOTAL
Pares		2	2	2	2	8
Directors titulars		3	1	2	2	8
Mestres/professors		2	2	2	2	8
Alumnes		2	2	2	2	8
Pers. adm. i serv.		2	2			4
Membres Consistori	8					8
TOTAL	44

IV.8.4. Organització i funcionament

El Plenari és l'òrgan màxim de decisió del CEM i està format per un total de 44 membres, inclòs el President.

L'alcalde és el president nat del Consell i de la comissió permanent, però pot delegar (i de fet ho fa) en un regidor.

El càrrec de secretari del Consell recau sobre un funcionari municipal.

La comissió permanent està integrada per 11 membres, distribuïts d'aquesta manera: 2 representants de l'ajuntament, 2 representants dels pares, 2 alumnes, 2 representants dels mestres i professors, 1 director i 1 titular i 1 representant del personal d'administració i serveis.

Les comissions de treball formalment constituïdes (segons que consta en la Memòria del curs 1988/1989) són les següents:

- Comissió sobre equipaments escolars.
- Comissió sobre la integració.
- Comissió sobre catalanització a l'escola.
- Comissió sobre l'estudi de les Arts i els ensenyaments professionals a Manresa.
- Comissió sobre coordinació d'activitats extraescolars.

Pel que fa a la periodicitat de les reunions, el plenari del Consell es reuneix una mitjana de tres vegades l'any. La comissió permanent ho fa sis vegades l'any. Aquestes dades es refereixen als cursos 1989-1990 i 1990-1991.

Durant el primer curs d'activitat del CEM, les reunions van ser més sovintejades (el plenari s'hi va reunir set vegades i la comissió permanent, tretze).

El Reglament del CEM fixa una periodicitat trimestral en les reunions del plenari i mensual en les de la comissió permanent.

El capítol II del Reglament intern del CEM regula els aspectes d'organització i funcionament del Consell, de la comissió permanent i de les comissions de treball que es constitueixin.

IV.8.5. Competències i activitats

En la pràctica, les funcions del CEM de Manresa resten molt limitades. Fins al moment actual, se'ns presenta com un organisme receptor d'informació i emissor de valoracions que no es concreten en l'elaboració de mocions, propostes, recomanacions, etc. No cobreix ni tan sols l'àmbit competencial que li assigna el Reglament, com a instrument de consulta municipal o de l'administració educativa.

Del contingut de les memòries només destaca, en l'apartat que recull els acords adoptats, l'aprovació, durant el curs 1988-1989, d'una moció dirigida al Consell Comarcal per demanar la creació d'una Comissió que vetlli per la problemàtica general de l'ensenyament al Bages. En canvi, l'apartat dedicat a les informacions rebudes del Govern municipal ocupa la quasi totalitat de les memòries. (Val a dir, però, que per confirmar aquesta valoració inicial caldria veure amb més detall les actes dels plenis i els informes de les comissions de treball.)

És un fet simptomàtic, com ja hem assenyalat en un altre apartat de l'informe, el fet que les memòries no recullen ni tan sols les dades relatives a escolarització, que haurien de fer-se públiques a l'inici del curs o que si més no haurien de ser comunicades als membres del Consell.

Pel que fa a les activitats directament organitzades pel CEM, les memòries consultades només n'assenyalen aquestes:

- Dues “Jornades per a pares” i unes “Jornades per a alumnes” sobre la funció que els uns i els altres haurien de tenir en el Consell escolar de centre.
- Elaboració d'un estudi d'alfabetització a Manresa, que va ser enviat a la Conselleria de Benestar Social de la Generalitat per a la planificació de l'ensenyament d'adults a la comarca.
- Realització d'una conferència a càrrec del president del Consell Escolar de Catalunya, el senyor Octavi Fullat, sobre “La participació de la societat civil en l'educació”.

IV.8.6. La funció del CEM

De l'estudi sobre el funcionament i les actuacions del CEM de Manresa es desprèn que és un instrument informatiu a les mans de la regidora d'ensenyament i, de manera puntual, a les de l'administració educativa (serveis d'inspecció i Departament d'Ensenyament). Només en dues ocasions ha sortit d'aquest marc tan restringit: una per dirigir una moció al Consell Comarcal i una altra per elaborar un estudi sobre alfabetització a la ciutat i trametre'l a la Conselleria de Benestar Social de la Generalitat.

Aquesta supeditació a instàncies administratives de nivell superior limita l'actuació del CEM i la seva capacitat de realització de propostes, que es situa molt per sota d'allò que determinen el Reglament i la normativa vigent.

IV.8.7. Comentari final

La regidoria d'ensenyament, potser preocupada per evitar qualsevol element de conflictivitat en el si del CEM, fa una lectura restrictiva de les funcions d'aquest organisme de consulta i de

participació i les limita en un doble sentit: quant a les funcions, en què no depassa l'àmbit informatiu, i quant a la participació, impedit que en formin part com a membres de ple dret els representants d'alguns sectors importants del món educatiu en l'àmbit municipal. Hem de tenir molt en compte el fet que no hi sigui prevista la representació directa de les APA, els sindicats, les escoles bressol, l'escola d'adults, el Conservatori Municipal de Música, etc.).

No podem oblidar que la normativa vigent és restrictiva pel que fa a la composició dels CEM i que deixa fora alguns àmbits educatius. Però, per mitjà del Reglament dels CEM es poden habilitar fórmules alternatives i estratègies que possibilitin la representació dels sectors discriminats.

Una vegada més hem de dir que és la voluntat política dels governants i de l'administració la que pot donar sentit a organismes com els CEM, que poden tenir una intervenció important en el futur de l'educació al nostre país.

IV.9. EL CONSELL ESCOLAR DE SABADELL

Sabadell, amb una població aproximada de 190.000 habitants, deté la capitalitat del Vallès Occidental.

Amb una sòlida tradició de les indústries tèxtil i del metall, ha experimentat en les últimes dècades un ràpid creixement demogràfic motivat per la immigració que hi atreia el desenvolupament industrial.

Els darrers anys, però, ha hagut de patir les conseqüències de la crisi del sector tèxtil i s'ha vist obligada a orientar el seu futur immediat en l'ampliació de l'oferta comercial i de serveis (eix Macià).

Estratègicament ben situada i comunicada, fa de frontissa entre la Catalunya interior i el Barcelonès, amb perill de ser engolida per l'anomenada Gran Barcelona.

El creixement caòtic en els anys d'industrialització més intensa hi va originar desequilibris ambientals, urbanístics i socioculturals importants, que els nous Ajuntaments democràtics han intentat de superar.

La tradició associativa i reivindicativa de Sabadell, que té una història llarga i molt acreditada, fa de la capital del Vallès Occidental un prototip de les ciutats mitjanes de Catalunya que cerquen un lloc i una veu pròpia en el conjunt territorial català.

La gestió municipal ha estat, els darrers anys, de manera ininterrompuda, a mans de governs amb majoria absoluta de la coalició formada pel PSUC i IC.

Pel que fa als centres escolars, la distribució per sectors és la següent:

- Centres de primària públics: 41
- Centres de secundària públics: 11
- Centres de primària privats concertats: 29
- Centres de secundària privats concertats: 10

L'escola pública agrupa el 58% dels alumnes de primària i un percentatge superior dels de secundària. Els centres privats són majoritàriament confessionals.

IV.9.1. El procés de constitució

A Sabadell existia ja, des del 1981, una experiència de participació ciutadana en l'àmbit educatiu (Consell Municipal d'Educació). La llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del dret a l'educació, i la llei 25/1985, de 10 de desembre, reguladora de la constitució dels consells escolars, van motivar la decisió del Consistori d'adaptar-se al nou marc legal.

D'altra banda, el Reglament orgànic municipal, aprovat al ple del dia 29 d'octubre del 1986, que regula la participació ciutadana en els afers municipals (article 83 i següents), contempla la creació de consells territorials i sectorials per facilitar la participació.

En aquest nou marc legal i a l'empara del decret 404/87 de 22 de desembre, es crea el CEM de Sabadell, *"amb la intenció que a través de la participació i la col·laboració entre totes les parts afectades, d'acord amb els principis de participació ponderada entre totes elles, sorgeixin activitats, realitzacions i propostes que millorin essencialment la qualitat de l'ensenyament"* (Introducció al reglament del CEM de Sabadell).

El procés seguit per a la constitució del CEM va ser el següent:

1. Elaboració d'un Reglament del funcionament del Consell, que fou aprovat pel ple de l'ajuntament el 24 de febrer de 1988.
2. Convocatòria del procés electoral per a la designació dels representants dels diferents sectors previstos pel Reglament (decret d'alcaldia de l'11 de maig de 1989).
3. Celebració d'eleccions, que van tenir lloc el 6 de juny del 1989.
4. Designació dels representants de les institucions i les entitats d'acord amb les previsions del Reglament.
5. Nomenament del president per delegació de l'alcaldia, (decret 822 de juny del 1989).
6. Aprovació de la composició del CEM, pel ple de l'ajuntament, el dia 28 de juny del 1989.
7. Constitució formal del CEM el dia 3 d'octubre del 1989.

IV.9.2. La composició

El Reglament del CEM de Sabadell ha estat objecte de polèmica i ha estat desaprobat pel Departament d'Ensenyament. Les raons de la desaprovació estan relacionades amb les funcions o competències que li hi són assignades i, de manera especial, amb la composició del propi Consell. (Veure Reglament del CEM de Sabadell.)

El CEM de Sabadell, tal com va ser aprovat pel ple de l'ajuntament el 28 de juny del 1989, està format per un total de 57 membres, inclòs el President. Cal tenir en compte que, d'acord amb la normativa de l'administració, n'hauria de tenir només 44.

La distribució dels membres que el componen és la següent:

- Ajuntament: 9 membres
- Pares: 9 membres

- Mestres i professors: 9 membres
- Alumnes: 7 membres
- Directores i titulars: 7 membres
- Personal d'administració i serveis: 2 membres
- Consells de districte: 7 membres (un per cada districte)
- Altres sectors: 7 membres

La representació agrupada com a “Altres sectors” està integrada per serveis educatius diversos: escoles municipals, escoles d'adults, escoles bressol, EAP, Col·legi de doctors i llicenciats i Serveis socials d'atenció primària.

Els sindicats i les associacions de mestres i professors tenen 4 representants en el sector mestres i professors, i les associacions d'alumnes en tenen 3 en el sector alumnes.

Els representants de l'ajuntament són designats pel ple del consistori municipal. Els pares són elegits pels membres dels consells escolars dels centres (CEC) i per les APA. Els alumnes els designen els membres dels CEC i les associacions d'alumnes. Els mestres i professors són elegits a través dels CEC, dels sindicats i de les associacions professionals. Els directores i titulars de centres són elegits pel col·lectiu respectiu. Els membres del personal d'administració i serveis els designen les organitzacions sindicals i els CEC. Els representants dels districtes són elegits pels consells de districte. Finalment, els anomenats “altres sectors” elegeixen els seus representants entre el conjunt dels organismes que integren aquest col·lectiu.

IV.9.3. La representació

El Reglament pretén garantir la presència de tots els sectors implicats en l'educació en l'àmbit del municipi. Per aquesta raó el nombre de membres del CEM de Sabadell és superior al que estableix la normativa de l'administració.

Les primeres eleccions, celebrades el 6 de juny del 1989, van comptar amb una participació mitjana del 32% del cens, amb un índex de participació que no arribà al 20% en el sector de mestres i professors.

Aspectes qualitatiu

El criteri per regular la representació dels pares, dels mestres i professors, i dels directores i titulars s'estableix en relació amb la procedència, segons que siguin escoles públiques d'EGB, escoles públiques de secundària, escoles privades d'EGB i escoles privades de secundària.

Quant als alumnes, s'hi estableixen dos sectors de procedència, alumnes d'EGB i alumnes de secundària.

Així doncs, en els sectors indicats, el nivell educatiu i els àmbits de procedència, privat i públic, delimiten el criteri de representació.

Els pares tenen representació també a través de les APA; els mestres i professors, a través dels sindicats i de les associacions de mestres; els alumnes, a través de les associacions d'alumnes i del consell de joves, i, finalment, el personal d'administració i serveis hi té representació a través dels sindicats.

Els 7 representants procedents d'”altres sectors” incrementen la presència de tots els sectors en el Consell.

Aspectes quantitatis

La representació de mestres-professors i alumnes s'incrementa de manera notable amb la representació dels sindicats i de les associacions professionals. Així doncs, la representació dels mestres i professors, la dels pares i la dels membres del Consistori municipal són les més importants, amb 9 representants de cadascun d'aquests sectors.

Si analitzem la composició des del punt de vista dels nivells educatius, l'EGB és, de bon tros, el nivell que hi té una representació més nombrosa, amb 24 representants enfront dels 9 que hi té la secundària.

Aspectes quantitatis

L'adscripció percentual de la població escolar als sectors públic i privat era, en el nivell d'EGB, del 60% per a la pública enfront del 40% per a la privada; en el nivell de secundària la diferència era encara més gran. Si comparem aquestes dades amb la representació de cada àmbit al Consell, veiem que el sector privat, amb un 21% de representació enfront del 79% que hi té el sector públic, hi està infrarepresentat.

Quadre-resum de la composició del CEM de Sabadell:

	Ad. local	Pares	Dir./ Tit.	Alumnes	Mestres	PAS	TOTAL
Esc.públiques EGB		4	3	2	2	2	13
C.Secundària públ.		2	2	2	1		7
Esc. privades EGB		2	1		1		4
C.Secundària priv.		1	1		1		3
Ajuntament	9						9
C.Districte Ciutat		(7)					7
Sindicats				2	2	1	5
Mov.Renovació Pedg.					2		2
Consell de joves				1			1
Esc. d'adults				(1)			1
Esc. bressol			(1)				1
Esc. Mun. de Música			(1)				1
E.A.P.					1		1
Col.Doctors i Llic.					(1)		1
Serv.Soc.d'at.prim.		(1)					1
TOTAL	9	9+8	7+2	7+1	10+1	3	57

Nota: Hem indicat entre parèntesis les ubicacions sectorials hipotètiques d'alguns membres del CEM.

IV.9.4. Organització i funcionament

La presidència del CEM de Sabadell recau, per delegació de l'alcaldia, en el regidor d'ensenyament. La vice-presidència correspon a un regidor. La funció de secretari la realitza un funcionari municipal.

El CEM organitza el seu funcionament a través del plenari, de la comissió permanent i de les comissions de treball. Les funcions són definides als articles 16, 18 i 19 del Reglament.

La comissió permanent, segons que consta a l'article 17 del Reglament, està integrada pel president, el secretari i cinc vocals (representants, respectivament, dels sectors professional, pares, alumnes, consells de districte i ajuntament).

La periodicitat de les reunions queda establerta de la manera següent:

- El ple del Consell ha de ser convocat reglamentàriament una vegada per trimestre, però en la pràctica ha estat convocat bimensualment.
- La comissió permanent es reuneix una vegada al mes.
- Les comissions de treball no tenen fixada una periodicitat regular.

Actualment hi ha constituïdes i funcionen regularment quatre comissions de treball:

- Comissió de calendari escolar i horari
- Comissió de matriculació i aules P-3
- Comissió de Mapa Escolar
- Comissió de menjadors escolars

El CEM de Sabadell va tenir una activitat força regular durant els cursos 1989-1990 i 1990-1991. L'índex d'assistència a les reunions plenàries ha estat del 70% durant el primer any i del 55% durant el segon. El descens ha estat conseqüència, en part, del fet que no s'han cobert les baixes produïdes (Memòria 1989-1990 i 1990-1991).

IV.9.5. Competències i activitat

Les funcions o competències que té assignades reglamentàriament mantenen algunes diferències significatives en relació amb el contingut de la llei 25/1985 de 10 de desembre. (Per tenir-ne una visió més detallada, es pot veure l'encapçalament de l'article 2 i l'article 4 del reglament i comparar-los amb l'article 17 de la llei.)

El CEM de Sabadell té fixades tres modalitats d'activitats que centren la seva actuació:

1. Temes d'interès específic.
2. Visites a centres educatius per apropar-se a la realitat educativa del municipi.
3. Conferències o xerrades obertes al públic per establir el debat i provocar la reflexió sobre temes educatius.

Pel que fa als temes tractats i a les activitats realitzades pel CEM, ens remetem a les memòries dels cursos 1989-1990 i 1990-1991.

El CEM fa públics els seus acords o les seves valoracions a través de comunicacions als centres d'ensenyament, notes als mitjans de comunicació i articles al butlletí municipal.

IV.9.6. La funció del CEM

El CEM de Sabadell manté una actitud dinàmica en el desenvolupament de les seves funcions, de manera que depassa el marc dels aspectes informatius i de coordinació.

Respecte a les relacions institucionals, el CEM de Sabadell ha mantingut i manté contactes amb el Departament d'Ensenyament, especialment en relació amb el tema del Mapa Escolar, però hi ha queixes per no haver realitzat consultes en relació amb unes altres qüestions.

No hi ha una relació directa entre el CEM i els serveis d'inspecció.

Hi ha una certa col·laboració amb el Consell Comarcal, lligada als temes en els quals aquest darrer ha assumit competències recentment (beques i transport).

El CEM participa com a membre de ple dret en el Consell Econòmic i Social de Sabadell.

Les relacions amb l'ajuntament són freqüents i cordials, i no s'hi han produït conflictes significatius, malgrat l'amplitud i l'heterogeneïtat dels sectors representats al Consell.

Per tant, es pot concloure que el CEM de Sabadell exerceix una funció important en les estructures internes i en el funcionament de l'ajuntament i, en general, en l'àmbit del municipi. No obstant això, la capacitat d'actuació i la incidència del CEM no va més enllà de les estructures del municipi.

IV.9.7. Comentari final

Les diferències en la lectura i en la interpretació de la normativa per l'administració i per alguns ajuntaments, com el de Sabadell, en relació amb els criteris de composició i de participació dels diferents sectors en els CEM, que condiciona la composició i el règim de funcionament dels plenaris, és una font de conflictes freqüents entre el Departament d'Ensenyament i les corporacions municipals.

Aquesta és una constatació que cal tenir en compte. Les possibles solucions que s'estableixin haurien de procurar d'enfortir la capacitat d'actuació dels municipis i la participació ciutadana en els afers educatius.

D'altra banda, la presència de sindicats i associacions en els consells permet que els problemes educatius contemplats des de la perspectiva particular d'aquests organismes, tinguin entrada en els CEM i puguin ser compartits i reflexionats pel conjunt dels sectors implicats en la gestió educativa municipal.

V. ANÀLISI COMPARADA

V.1. PROCÉS DE CONSTITUCIÓ

A mitjan 1992, el procés iniciat el 1988 no ha arribat encara a la seva culminació, malgrat que, segons el que estableix l'ordre de constitució dels consells escolars territorials, aquest procés s'hauria d'haver acabat abans de 20 de desembre del 1991.

Segons les dades de què disposem, procedents dels SSTT i que ens han estat proporcionades per la Secretaria del Consell escolar de Catalunya, s'han constituït els CEM a tots els municipis de més de 25.000 habitants i a les 4/5 parts dels que en tenen entre 5.000 i 25.000.

En la constitució dels consells podem distingir dues situacions clarament diferenciades:

- Els CEM que han estat constituïts i que disposen ja d'un Reglament aprovat seguint els tràmits normatius.
- Els CEM que han estat constituïts, però que no disposen encara de Reglament.

En algun cas, després d'haver estat constituït, el CEM ha deixat de funcionar, com és el cas del de Tàrrega; d'altres, com el de Sant Joan de Vilatorrada, funcionen regularment malgrat no haver aconseguit de superar els tràmits establerts per a l'aprovació del Reglament i la constitució del Consell.

Hem de considerar encara l'existència d'alguns ajuntaments que esperen l'aprovació del Reglament per constituir el CEM. Aquest és el cas del Vendrell, on se'n preveu una constitució immediata, i d'alguns altres municipis.

El procés formal de constitució dels CEM va ser ajornat dues vegades. El primer ajornament es produí abans de finalitzar el primer trimestre del curs 1988-1989 i el segon, el 31 de març del 1989 (decret 117/1988 de 28 de juliol i decret 408/1988 de 27 de desembre). Les pròrrogues es van justificar per la necessitat de constituir prèviament els consells escolars de centre, dels quals havia de sortir la meitat dels components dels CEM.

Però, en la irregularitat que s'ha produït en el ritme i en el procés de constitució dels CEM a Catalunya hi ha tingut influència també la diversitat de la realitat social i política dels diferents municipis. A molts ajuntaments, el procés de constitució va ser frenat pel conflicte entre els diferents grups polítics, que van llegir i interpretar la normativa des de perspectives diverses. Podem adduir, a tall d'exemple, els casos de l'ajuntament de Súria, on es va plantejar quina havia de ser la instància competent per elaborar el reglament del CEM, o el cas de l'ajuntament de Sant Joan de Vilatorrada, on es van plantejar dificultats diverses que ja hem considerat en l'estudi particular del CEM d'aquest municipi.

També les eleccions municipals celebrades el mes de maig del 1991 van provocar una paralització momentània del procés.

Alguns ajuntaments, segons la informació de què disposem, tenien ja elaborat un reglament provisional de funcionament del Consell Escolar Municipal, malgrat que en les respostes al

qüestionari cap ajuntament no fa esment d'aquesta circumstància. Però, aquests reglaments previs no s'ajustaven a la nova normativa i, als municipis que es trobaven en aquest cas, sovint es va fer difícil de tornar a discutir els punts del reglament, que havien estat aprovats per consens. La dificultat d'iniciar un procés de reelaboració del reglament els va dur a proposar fórmules específiques d'organització (acollint-se a la disposició addicional 2 del decret 404/1987) que no van ser acceptades per l'administració.

L'actuació de l'administració, Serveis Territorials, Subdirecció General de Coordinació de la Gestió de Centres i Professorat, Servei General de Règim Jurídic, no va ser, en general, prou àgil ni va estar ben coordinada en el procés d'aprovació i registre dels Reglaments. En les Jornades de Treball sobre Consells Escolars Municipals organitzades per la Federació de Municipis (21 de febrer del 1991) s'acordà de demanar al Departament d'Ensenyament un criteri únic i una actitud més oberta i dialogant en relació amb les propostes i les demandes que formulaven els CEM. En aquest sentit, hem constatat en el cas de l'ajuntament del Vendrell una manca d'assistència de l'administració a l'hora d'agilitar el procés d'aprovació i de constitució del Consell.

V.2. COMPOSICIÓ I REPRESENTACIÓ

Composició

El nombre total de membres i l'assignació de vocals a cada un dels sectors en relació amb la proporcionalitat que determina la normativa legal ha estat un dels temes polèmics i problemàtics en l'aprovació dels reglaments dels CEM.

Un bon nombre d'ajuntaments van configurar un CEM molt nombrós, amb la finalitat -si més no aquesta ha estat la seva argumentació davant l'administració- de procurar la representació de tots els sectors i organismes del municipi vinculats a l'àmbit de l'educació. Aquest fet l'hem detectat tant en poblacions petites, on la comunicació i la gestió funcionen a través d'una xarxa de relacions gairebé personals, com en poblacions més grans i amb una experiència prèvia en l'articulació d'instàncies participatives de representació molt àmplia.

Segons les dades aportades pels ajuntaments que van contestar el nostre qüestionari, n'hi ha un bon nombre que, malgrat que no s'ajusten al nombre de membres que estableix la normativa per a la constitució del CEM, s'hi acosten força. Així doncs, en aquests casos les desviacions no són gaire importants en relació als mínims, tot i que poden ser significatives.

Tanmateix, tant pel cas concret del municipi del Vendrell, que hem analitzat particularment en aquest estudi, com per altres casos de què tenim informació, sabem que hi ha un nombre important de municipis, ubicats sobretot al cinturó industrial, que proposen increments considerables en relació amb la base mínima de composició que estableix la normativa.

Així doncs la qüestió del nombre de membres que han de constituir el CEM segons les característiques de la població, ha estat causa de litigi, atès que la normativa —que es basa en un principi de flexibilitat— no permet deduir amb prou claredat un criteri de limitació del nombre.

Representació

La representació s'estructura a l'entorn de tres grans eixos: escola pública-escola privada, nivells educatius i sectors escolars.

La normativa estableix amb prou claredat la presència del sector privat concertat en la composició dels CEM. Els reglaments dels CEM organitzen la representació en relació amb el sector públic i privat o bé la concreten en relació amb els nivells d'ensenyament primari i secundari. En alguns casos, la diferència entre primària i secundària només existeix en l'escola pública, mentre que l'escola privada es manté com un bloc únic. Segons les dades analitzades, els municipis han atorgat al sector privat una representació proporcionada al volum de la seva presència en l'àmbit de la comunitat educativa municipal.³

La pluralitat existent a l'interior de cadascun dels tres eixos que hem esmentat, que es reflecteix de manera diversa en la xarxa escolar de cada municipi, ha originat finalment, i sense depassar el marc dels criteris establerts per la normativa, una estructura de representació força heterogènia entre els diferents municipis.

La normativa estableix que els representants dels pares, dels alumnes, dels mestres i professors, i del personal d'administració i serveis siguin elegits per meitats pels consells escolars de centre i per les associacions del sector legalment constituïdes al municipi. Però estableix també que, per a aquesta segona meitat, els CEC actuaran com a base supletòria de representació en el cas que no existeixin associacions legalment constituïdes al municipi.

Tant en els estudis de casos com en les respostes dels municipis al qüestionari, hem detectat l'absència de representació d'associacions d'alumnes i de professors, amb l'excepció dels MRP, que hem vist representats al CEM d'alguns municipis. Tampoc no hi ha presència d'organitzacions de titulars.

D'altra banda, la representació associativa de pares existeix a la majoria dels municipis, gairebé sempre a través de les APA. Però malgrat això, tampoc no hi són presents, si més no de manera formal, les federacions i les confederacions d'associacions de pares, d'alumnes i de titulars que hi ha establertes a Catalunya, atès que la interpretació última de la normativa només permet la representació de les organitzacions constituïdes al municipi.

Aquest nivell baix de constitució associativa al municipi ha estat la causa que en un gran nombre de poblacions, sobretot les mitjanes i les petites, la procedència o la representació dels sectors s'hagi fet de manera exclusiva o gairebé exclusiva a partir dels CEC. Aquest fet és significatiu i té repercussions en el funcionament de la representació, perquè la manca d'estructures que coordinin la presència i l'actuació al CEM dels sectors respectius (pares, mestres, alumnes...), els porta a actuar, en la pràctica, només com a representants del centre de procedència.

El tema de la representació sindical ha estat objecte de discussió en relació amb la representació dels mestres i professors i del personal d'administració i serveis. Alguns municipis han exclòs del CEM els sindicats, perquè han considerat que aquest organisme no és el marc adequat per a les seves activitats. D'altres, en canvi, han considerat legítima la presència dels sindicats, atès que

³ Cal remarcar la incoherència que comporta la manca de representants municipals en els consells escolars dels centres concertats.

són organitzacions representatives de sectors que no poden ser bandejats en la constitució dels CEM.

Finalment, cal esmentar que la participació dels centres de secundària en els CEM obliga a replantejar l'actuació dels ajuntaments no només en els nivells en què no havien tingut competències anteriorment, sinó també en aquells sectors educatius que no corresponen als nivells actuals d'ensenyament obligatori. Aquesta consideració és necessària per poder valorar correctament la importància de la incorporació als CEM de totes les organitzacions i institucions relacionades amb l'educació i amb l'ensenyament, malgrat que es tracti d'ensenyaments no universitaris i de nivells no obligatoris.

V.3. ORGANITZACIÓ, FUNCIONAMENT I ACTIVITAT

Hem constatat l'existència de dos tipus de reglaments de bases i de funcionament dels CEM: uns de caràcter breu, que responen estrictament a allò que exigeix la normativa, i uns altres de més llargs, que inclouen aspectes d'organització i de funcionament intern.

L'organització dels CEM s'articula sobre el plenari. Alguns han constituït una comissió permanent i, en alguns casos, comissions de treball especialitzades amb caràcter temporal, per treballar un aspecte puntual, o, sobretot a les poblacions grans, amb caràcter fix.

L'anàlisi d'aquestes alternatives en cada cas, ens permet d'inferir quines són les línies d'actuació del Consell. Així, les cinc comissions constituïdes pel CEM de Manresa ens mostren un nivell particular de preocupació pels temes objecte d'estudi o una sensibilització més gran en aquests punts: equipament escolar, integració, catalanització a l'escola, estudis artístics i ensenyaments professionals, i coordinació d'activitats extraescolars. I el mateix podem dir del CEM de Sabadell, que ha constituït quatre comissions: calendari escolar i horari, matriculació i aules P-3, mapa escolar i menjadors.

També en poblacions més petites s'han constituït comissions de treball. A Sant Joan de Vilatorrada se'n van constituir dues, una sobre l'educació cívica i una altra sobre el mapa escolar. També a Tàrraga, com a molts altres ajuntaments, es va constituir una comissió de treball sobre aquest segon tema. El mapa escolar ha estat objecte d'interès i d'ocupació dels CEM com a resposta a la consulta que els ha adreçat l'administració en aplicació de l'article 17 de la llei 25/1985, que estableix que *“els consells escolars municipals han de ser consultats per l'administració educativa: (...) apt d/ l'emplaçament de centres docents dins la demarcació municipal”*.

Les comissions de treball no han tingut, en general, una activitat regular. En les Jornades sobre Consells escolars municipals organitzades per la Federació de Municipis de Catalunya (1991) es van plantejar els problemes que havien sorgit en el funcionament dels CEM i el de la difícil operativitat de les comissions de treball constituïdes. En aquest sentit s'hi va plantejar la necessitat que *“el responsable del Consell pogués disposar de la documentació necessària per a cada comissió, de temps per organitzar reunions amb els presidents de les comissions de treball i, en general, d'una mínima estructura administrativa per tal de facilitar el correcte funcionament d'aquests Consells”*.

No obstant això, hem de fer constar que a partir de les eleccions del 1991 s'ha fet palès un nou dinamisme en el funcionament de les comissions de treball, com a estratègia per aconseguir de revifar el funcionament dels CEM.

Malgrat l'obligatorietat que el plenari es reuneixi com a mínim una vegada al trimestre, i a l'inici i a l'acabament del curs escolar, les respostes a l'enquesta reflecteixen un nivell baix de compliment d'aquesta periodicitat. Pel que fa als ritmes de reunió de la comissió permanent i de les comissions de treball, es fa difícil d'emetre cap valoració, perquè la informació és insuficient i poc documentada i a moltes poblacions petites no hi ha constància escrita ni de les convocatòries ni del contingut de les reunions.

Els estudis de casos i la resposta a l'enquesta no aporten dades sobre la realització d'estudis i d'informes en el si dels CEM, amb l'única excepció de l'estudi realitzat pel CEM de Manresa sobre l'alfabetització. Que no en tinguem notícia no significa que no se n'hagin fet, però no en podem fer cap valoració; hauríem de poder disposar d'una informació més completa i saber si l'elaboració dels estudis i informes que s'hagin realitzat, com per exemple els que s'han fet a molts ajuntaments sobre el mapa escolar municipal, ha estat feta pel CEM o bé per l'ajuntament en col·laboració amb unes altres instàncies participatives.

D'altra banda, segons les dades de què disposem, són pocs els CEM que realitzen la Memòria anual d'activitats. En general, observem una atenció insuficient dels CEM a la divulgació de la tasca que realitzen als municipis respectius. La funció divulgativa es canalitza sobretot a través dels consells escolars dels centres. En alguns casos molt concrets, que no permeten generalització, s'ha canalitzat aquesta informació a través dels mitjans de comunicació o per mitjà de la publicació d'algun article al butlletí municipal.

Actuacions dels Consells

L'enunciat de les competències que la llei 25/1985 atorga als CEM no ha estat encara desenvolupat per una normativa posterior i, per tant, és difícil de fer una valoració de la seva actuació fins aquest moment. En les Jornades de la Federació de Municipis (1991) es proposà un primer nivell de concreció, que va consistir a enumerar una sèrie de temes que havien de ser tractats en els Consells. Així doncs, més que parlar de competències dels CEM, hauríem de parlar d'actuacions relacionades amb la funció que cada Consell hagi assumit en el seu entorn específic i segons la voluntat de cada consistori de fer participar el Consell en la política i en la gestió educativa.

L'anàlisi de les actuacions dels CEM als municipis de la mostra considerada ens permet agrupar-les en cinc apartats, que exposem a continuació acompanyats d'alguns exemples que extraiem dels casos estudiats:

1. Planificació

- Realització d'un pla triennial (Sant Joan de Vilatorrada).
- Proposta de pressupost municipal (Sant Joan de Vilatorrada).
- Mapa escolar (Súria, Sabadell, Tàrraga i molts altres ajuntaments).
- Matrícula i preinscripció als centres escolars (Sant Joan de Vilatorrada).
- Menjadors (Sant Joan de Vilatorrada).

2. Coordinació

- Activitats extraescolars (Súria).
- Activitats esportives. Distribució horària per coordinar la utilització de les instal·lacions (la majoria dels municipis considerats).
- Fixació del calendari i festes de lliure determinació (Santpedor, Súria).
- Activitats de lleure (la majoria dels municipis considerats).
- Calendari escolar (la totalitat dels municipis considerats).
- Activitats professionals (Súria).
- Realització d'activitats conjuntes amb motiu d'algunes festivitats (Santpedor).

3. Campanyes informatives i de sensibilització

- Sobre medi ambient i educació cívica (Súria).
- Salut (Santpedor).

4. Jornades i conferències informatives i educatives

- Per a pares i alumnes (Manresa, Sabadell).

5. Visita a centres

- Visites a centres educatius (Sabadell).

V.4. LA FUNCIO DELS CEM

V.4.1. Aspectes globals

Segons l'estudi dels casos que hem analitzat, la dinàmica de desenvolupament dels CEM no presenta unes característiques homogènies des del punt de vista de la funció que han assumit, sinó una diversitat molt notable.

Hi ha, però, un element uniformador: la funció d'instància d'informació i de coordinació que han desenvolupat els CEM estudiats, una funció que tenen en comú amb d'altres CEM de què tenim notícia. Més enllà d'aquesta funció que comparteixen, comença la diversitat.

L'intent de fer una caracterització succinta de la diversitat observada en la funció dels CEM ens ha permès d'establir-ne els quatre tipus que descrivim a continuació.

1. Alguns consells s'han quedat exclusivament en la funció d'informació i de coordinació i no han assajat altres alternatives com a organismes consultius i amb capacitat per elaborar propostes. El CEM de la Seu d'Urgell pot representar els d'aquest primer grup.
2. En uns altres casos els CEM han desenvolupat una funció instrumental en una relació de dependència de la política municipal i, amb un marge de maniobra molt restringit, han limitat la seva capacitat d'actuació i d'elaboració de propostes i s'han situat molt per sota del nivell d'operativitat que els permet el propi reglament i la normativa legal. Poden servir per caracteritzar aquest sector el CEM de Santpedor i el de Manresa, que hem estudiat.

3. N'hi ha hagut també que han assumit una funció dinamitzadora de les activitats del l'àrea municipal. Aquest és el cas del Consell de la ZER del Moianès.
4. Finalment, a alguns municipis, com a Sant Joan de Vilatorrada, a Sabadell i a d'altres de que tenim notícia, el CEM ha anat guanyant una autoritat moral que, tant en les funcions de consulta com d'elaboració de propostes, li ha permès d'exercir una certa influència en les decisions municipals del seu àmbit de competències.

Potser hi hauríem d'afegir encara aquells casos en què el CEM ha desenvolupat una funció planificadora. Aquest pot ser el cas del de Súria, que s'ha fixat uns objectius i s'ha fet una programació d'actuacions per tal d'aconseguir-los en un termini mitjà. Aquest plantejament permet l'avaluació posterior de l'actuació del CEM, però sobretot n'afavoreix l'autonomia per tal com genera una dinàmica pròpia i trenca la dependència o la supeditació a la iniciativa de la regidoria.

No considerem tancada ni definitiva aquesta tipologia sobre les funcions que han assumit els CEM en aquesta fase inicial. Només pretenem constatar la diversitat de les situacions que es produeixen segons que es doni més importància a una funció o a una altra. No hi ha contradicció entre la majoria d'aquestes funcions, i un mateix CEM pot assumir-les totes de manera molt coherent, però el predomini d'una o d'una altra defineix la tipologia dels consells i els diferencia.

D'altra banda, la gran diversitat de característiques dels municipis (socials, econòmiques, polítiques, culturals, associatives, etc.), ens porta a pensar que la diversitat que observem en aquesta fase inicial, esdevindrà un tret estable en la caracterització dels CEM fins i tot en una fase més avançada.

Per acabar, volem remarcar que el CEM ha anat desenvolupant també una funció legitimadora de l'actuació de l'ajuntament en matèria d'ensenyament, tant en l'àmbit del municipi com en la relació amb uns altres nivells de l'administració. El suport del CEM contribueix a consolidar la força moral i la legitimitat del responsable municipal per negociar i presentar propostes als ciutadans i als nivells superiors de l'administració. Algunes de les actuacions dels CEM de que hem tingut notícia, en relació, per exemple, amb el mapa escolar, amb la creació de centres, amb l'ampliació de l'oferta educativa, etc., ens confirmen en aquesta convicció.

V.4.2. Relacions institucionals: l'espai dels CEM

La definició de l'espai que ocupen els CEM en la xarxa institucional o de com s'hi han obert camí i s'hi han anat situant és un fet que mereix força atenció i una reflexió profunda de l'administració i dels sectors interessats.

La figura del CEM s'insereix en una xarxa institucional preexistent i molt complexa, en la qual aquest nou organisme de participació ha d'anar trobant el lloc que li correspon i ha de definir la seva relació amb els altres elements del sistema. L'espai dels CEM no és el resultat automàtic i immediat de la configuració o de l'aplicació de la normativa que en regula l'existència, sinó que s'ha d'anar definint des de la pràctica.

La xarxa institucional que ha d'integrar harmònicament els CEM, presenta tres nivells configurats per elements molt diversos:

- Administració local: Ajuntament, Consell Comarcal, Diputació.
- Administració educativa: Departament d'Ensenyament, Serveis Territorials, Inspecció.
- Consells escolars: Consells escolars de centre, Consell Escolar Territorial.⁴

El desenvolupament del marc de competències dels CEM i l'assumpció plena de les seves funcions permetran l'establiment progressiu de relacions amb les institucions dels diferents nivells de l'administració. Aquest ha de ser el camí que mena a la concreció precisa i harmònica de l'espai dels CEM en la xarxa administrativa i a la redefinició d'una nova estructura de relacions dintre del sistema.

Els casos estudiats assenyalen l'existència de les dues tipologies, clarament diferenciades, que descrivim a continuació i que, segons el que sabem d'uns altres consells, podrien ser representatives d'un bon nombre de situacions.

Molts CEM no han fet avenços en aquest procés d'ubicació en la xarxa administrativa i s'han mantingut en una situació que podem considerar d'"aïllament institucional". El CEM de Santpedor correspon plenament a aquesta primera tipologia, però en realitat la majoria dels que hem analitzat en aquest estudi poden ser igualment ubicats en aquest sector. Les causes determinants d'aquesta situació podem trobar-les en la manca de cultura participativa de les institucions, en la manca d'informació sobre les possibilitats del Consell i en l'excés de protagonisme de l'ajuntament.

En la segona de les tipologies que hem assenyalat ubiquem aquells CEM que, a causa del tractament d'alguns temes específics, han desenvolupat amb les altres institucions una sèrie de relacions que van caracteritzant cada CEM i el seu espai definit en aquesta xarxa. Entre els casos que hem estudiat, el de Sabadell serveix per tipificar els CEM que ubiquem en aquest grup. Els factors determinants en la configuració d'aquesta segona tipologia els trobem en experiències participatives anteriors i en l'existència d'una xarxa associativa i d'informació sobre el funcionament i l'estructura politicoadministrativa del sistema educatiu.

No podem oblidar, però, que els CEM van ser concebuts com un organisme de participació municipal. Així doncs la relació dels Consells amb les institucions ha estat orientada directament a establir o enfortir els lligams amb els ajuntaments, mentre que les possibilitats de relació amb les altres institucions que configuren la xarxa administrativa han estat molt limitades. Tampoc no hem d'oblidar que la pràctica dels CEM no només està condicionada pel marc legal, sinó també per altres factors molt diversos que ja hem anat esmentant: experiència participativa anterior, existència d'una xarxa associativa més o menys consolidada al municipi, voluntat política dels diferents sectors que hi intervenen, situació escolar del municipi, etc.

Així doncs, pel que fa a l'espai o la ubicació dels CEM en la xarxa administrativa institucional, ens trobem també amb un panorama molt divers.

⁴ El Consell de la ZER del Moianès proposa que en el Consell Escolar de Catalunya hi siguin representats els Consells de ZER.

V.4.3. Les relacions entre el CEM i l'Ajuntament

Les relacions entre el CEM i l'Ajuntament s'han anat definint, en el marc normatiu corresponent, per mitjà de la pràctica de funcionament, tal com hem assenyalat en l'epígraf anterior. Però, la importància cabdal d'aquest nivell de relació, que és inseparable de la concepció i de l'existència dels CEM, ens porta a remarcar-ne encara alguns aspectes addicionals.

Malgrat que la representació de l'ajuntament en els CEM constitueix una minoria, l'impuls de l'ajuntament ha estat bàsic en el funcionament de tots els casos que hem estudiat i en molts d'altres de què tenim notícia. Aquesta afirmació pot semblar innecessària, perquè és òbvia, però ens sembla important de fer-la explícita: l'ajuntament ha estat el principal "proveïdor" de feina per als CEM.

L'impuls municipal, però, no s'ha produït amb la mateixa intensitat en tots els casos, ni s'ha centrat en els mateixos eixos de contingut, ni ha partit d'un mateix enfocament o d'un mateix concepte d'allò que havia de ser el CEM.

En alguns casos l'ajuntament ha adoptat una estratègia restrictiva en relació amb el CEM, per exemple en la delimitació o en l'exercici de les competències del Consell. I hi ha hagut també actituds restrictives en relació amb els criteris de representació, com en el cas, que no és únic, de l'ajuntament de Manresa, que no va considerar convenient la presència al CEM, com a membres de ple dret, d'alguns sectors del món educatiu que tenen una capacitat prou acreditada per fer aportacions i que podien contribuir a dinamitzar l'actuació del Consell.

En canvi, en uns altres casos l'ajuntament ha seguit una línia més expansiva en relació amb les competències i les funcions del CEM. La consulta freqüent de l'ajuntament al Consell sobre qüestions relacionades amb la política educativa del municipi ha contribuït al dinamisme i a la consolidació del CEM com a organisme de participació efectiva. Aquest plantejament va acompanyat d'una actitud de l'ajuntament més receptiva als plantejaments del CEM i comporta, per tant, una certa capacitat d'influència del Consell en les decisions del consistori municipal en l'àmbit de les seves competències.

A més de les mancances que hem assenyalat en relació amb la implicació del CEM en la política educativa municipal, se'n poden assenyalar d'altres. Però, potser no cal fer-ne una relació exhaustiva; n'hi ha prou amb constatar que, en molts casos, serveis municipals que tenen un impacte important en el món de l'ensenyament, com les activitats culturals o esportives, funcionen totalment al marge del CEM, o que sovint les relacions de l'ajuntament amb els diferents sectors o amb les escoles no es canalitzen a través del CEM, sinó a través de relacions bilaterals, és a dir, pels camins més tradicionals i segons la pràctica anterior a la constitució dels Consells Escolars.

Aquests fets, que es poden atribuir parcialment a la manca de rodatge d'aquest nou instrument de participació i de coordinació de la gestió educativa i, per tant, a una inèrcia que comporta la continuïtat de pràctiques anteriors, coincideix sovint amb un protagonisme excessiu o gairebé exclusiu de l'ajuntament. Òbviament, un protagonisme excessiu (on és el límit?) de l'ajuntament provoca la pèrdua de dinamisme i l'empobriment de la funció del CEM, que no acaba de néixer o, mancat de vida pròpia, s'esllangueix, tant en la seva activitat interna com en la seva projecció exterior.

VI. CONSIDERACIONS ADDICIONALS

VI.1. A NIVELL GENERAL

Cal acceptar el fet que la introducció dels Consells Escolars en els diferents nivells són el mitjà amb el qual la LODE i la llei dels Consells escolars a Catalunya estructuren la participació democràtica en la política educativa, i que al nostre país són, per tant, un tema d'innovació i de canvi.

Aquest fet demana un debat més ampli, de caràcter polític, social i professional, per clarificar les competències dels Consells i definir clarament els temes —sobretot en relació amb l'aplicació de la Reforma del sistema educatiu— i les accions que l'administració ha de dur a terme per procurar un desenvolupament correcte dels Consells. Els aspectes de dotació pressupostària i d'infraestructura o de recursos han de ser acordats en relació amb la complexitat i la tipologia dels Consells.

Sabem que el tema és difícil i complex, perquè està relacionat amb el desenvolupament dels Consells comarcals i fins i tot dels ajuntaments, i també amb la creació i/o la revisió de les estructures territorials de l'administració educativa (SSTT, districtes, zones); però, malgrat tot, considerem que és necessari avançar fins al límit de les possibilitats actuals.

VI.2. A NIVELL LOCAL

La voluntat política dels equips municipals per obrir un espai a la presència del CEM en la gestió educativa és una condició bàsica perquè els Consells tinguin credibilitat. La funció del CEM s'ha de definir primerament en les relacions amb l'ajuntament, que el pot potenciar proposant-li temes d'interès comú, o que el pot utilitzar com un simple instrument de legitimació, o fins i tot arraconar-lo considerant-lo només destinatari d'informació unidireccional i, en alguns casos, parcial a causa de les relacions que l'ajuntament manté amb cada sector per separat. La creació d'una estructura de coordinació dels consells escolars de centre és indispensable per aconseguir una representació correcta dels interessos a partir dels centres escolars.

L'especialització d'alguns regidors en el tema educatiu és interessant en un moment de canvi i de proposicions creatives com l'actual. De la mateixa manera és desitjable que els membres del CEM tinguin un nivell de formació. El municipi pot contribuir a la formació dels consellers i, de fet, tenim notícia d'algunes experiències en aquest sentit. També ens sembla necessari que la gestió del municipi s'orienti, sobretot en aquesta fase inicial, a augmentar la sensibilitat de tots els sectors de la comunitat educativa envers les propostes de “canvi” i de “millorament” de la qualitat dels serveis educatius. Aquesta sensibilitat i aquest ambient de compromís profund amb el canvi són els factors que poden impulsar tots els sectors a anar més enllà de les actituds reivindicatives, a cercar solucions inèdites i a elaborar propostes creatives. Considerem que aquest treball demana una direcció i una orientació professionals.

VI.3. A NIVELL DE CONSELLS

Ens sembla necessari reconsiderar si el període normatiu de permanència als CEM i el criteri de renovació per meitats són els més adequats per garantir-ne el nivell necessari d'estabilitat i un bon

nivell de rendiment. També considerem necessari fer coincidir el canvi normatiu als CEM amb la renovació dels consells escolars dels centres.

Perquè pugui ser efectiva la representativitat de les organitzacions i de les associacions, ha de comportar la presentació i la defensa de proposicions elaborades realment per aquestes entitats. En la situació actual i concretament en el sector dels pares, no ens sembla que la representació a través de les APA comporti la defensa d'altres interessos o d'altres propostes que les que poden expressar els pares representants dels consells escolars dels centres. Ens sembla també necessari promocionar les associacions d'alumnes a cada localitat.

Considerem el funcionament dels CEM com un element essencial en l'articulació d'una estructura participativa en l'àmbit de l'educació. Pensem, per tant, que si els CEM no funcionen, tampoc no funcionaran els consells escolars territorials.

Finalment, atès que els consells escolars són òrgans de participació i de control social de la comunitat, pensem que les administracions haurien d'atorgar als consellers, de qualsevol nivell i sector, la consideració adequada al seu càrrec com a representants de la comunitat que realitzen una activitat cívica.